

Druga številka // poljudni članek: Vpliv lova ptic na njihove populacije ter njegove okoljske razsežnosti // Spornost predlaganih sprememb Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob // varstvo ptic: Zakaj ptice selivke v Sloveniji nujno potrebujejo varno počivališče // mi za ptice in naravo: Sistem lova in pregled obsega lova na ptice v Sloveniji

Svet ptic: 02, '13

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije // letnik 19, številka 02, julij 2013 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 19, številka 02, julij 2013//ISSN: 1580-3600 prej Novice DOPPS//ISSN: 1408-9629

spletna stran revije:

<http://www.ptice.si/projekti/svetptic>

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: www.ptice.si

glavna urednica: Petra Vrh Vrezec

e-pošta: petra.vrh@dopps.si

uredniški odbor: Luka Božič, Alenka Brađač, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, Jakob Smole, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, dr. Al Vrezec

lektoriranje: Henrik Ciglič

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Metka Ciuha, Camera d.o.o.

tisk: Schwarz print d.o.o.

naklada: 2500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo financira Grand hotel Union d.d.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: petra.vrh@dopps.si

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

Poslanstvo DOPPS je varovanje ptic in njihovih habitatov z naravovarstvenim delom, raziskovanjem, izobraževanjem, popularizacijo ornitologije in sodelovanjem z drugimi naravovarstvenimi organizacijami.

predsednik: Rudolf Tekavčič

podpredsednica: dr. Tatjana Čelik

upravni odbor: Tilen Basle, Peter Krečič, Cvetka Marhold, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada

nadzorni odbor: dr. Franc Janžekovič, dr. Peter Legiša,

Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

direktor: dr. Damijan Denac

IBAN: SI56 0201 8001 8257 011

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

Fotografija na naslovnici:

V jate grivarjev (*Columba palumbus*) so pogosto pomešani redki in ogroženi duplarji (*C. oenas*). Bi bilo vrsti med predlaganim lovom na grivarja res mogoče zanesljivo ločiti?

foto: Paul Bowyer (<http://www.birdmigration.co.uk/>)

pokrovitelj DOPPS

GRAND HOTEL UNION D.D.
Miklošičeva 1, Ljubljana, Slovenija

4

Vpliv lova ptic na njihove populacije ter njegove okoljske razsežnosti

// Urša Koce

12

Spornost predlaganih sprememb Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob

// Katarina Denac, Jernej Figelj, Tomaž Jančar, Primož Kmecl, Urša Koce, Tomaž Mihelič

28

Zakaj ptice selivke v Sloveniji nujno potrebujejo varno počivališče - lov vzdolž jadranske selitvene poti

// Tilen Basle

30

Svinec, kri in zabava - nevarnosti liberalne uporabe svinca pri lovu

// Primož Kmecl

32

Fotoulov novih lovnih vrst ptic?

// Tone Trebar

34

Aktualna pobuda za spremembo lovske zakonodaje - pregled dogajanja v javnosti

// Tanja Šumrada

36

Sistem lova in pregled obsega lova na ptice v Sloveniji

// Tanja Šumrada

38

Seznam lovnih vrst ptic v slovenskem in evropskem pravu

// Tomaž Jančar

40

Ali je lov v zavarovanih območjih v Sloveniji dovoljen?

// Andreja Slameršek

43

Pravica lastnika zasebnega zemljišča v Sloveniji uveljavljati ugovor vesti v zvezi z lovom

// Tanja Šumrada, Tomaž Petrovič

46

Demokracija in varstvo narave v Sloveniji

// Jakob Smole

47

Izjava vrhunskih slovenskih športnikov o lovu na ptice

48

Nekaj lovskih

// pisarna DOPPS

50

Hudoba iz Brezovške fare

- Kako so ptičje redkosti videli nekoč in kako jih vidimo danes

// Petra Vrh Vrezec, Al Vrezec

V naši tradiciji in kulturi najdemo kar nekaj primerov zdravega in pristnega naravovarstva. Otrokom beremo pravljice, v katerih narava in živali človeku bogato povrnejo, če ne pozabi nanje in jim pomaga v stiski. Kdo ne pozna koroške ljudske o hvaležnem medvedu ali ljudske o beli kačici s kronico in pa legendarno Levstikovo »Kdo je sešil Vidku srajčico«? Veliko simbolike je v teh pripovedkah in zdrave ljudske mo-drosti ter vrednot. Okoliščine najboljše razkrijejo vrednote ljudi.

Gospodarska situacija po evropskih državah je bolj ali manj nezavidljiva. Velika brezposelnost, veliki dolgovi, obupani ljudje. A kar je za ene slabo, je za druge priložnost. V časih pomanjkanja ljudske volje za ukvarjanje s postranskimi temami, ko je že dovolj skrbi za preživetje, gospodarijo pirati drugačnih interesov. Narava je na udaru. Zakonodajo spreminjajo po tekočem traku in z besedami se dodeljuje pravice ozkim skupinam in posameznikom. To ne velja samo za Slovenijo, tudi iz drugih držav prejemamo podobno srhljiva poročila. Tam se ukinjajo območja Natura, tu se dodajajo nove lovne vrste, spet drugje ustrahujejo nevladne organizacije.

>>Katera orodja varstva so nam sploh še ostala? Evropska unija nam je denimo že »izstavila račune« za sprenevedanja in ignoranco zadnjih 10 let. In namesto da bi bili ponosni, da je Slovenija še živa, kar pomeni da naše ljudstvo še kritično spremlja delo države in uporablja legitimna orodja za opozarjanje na očitne kršitve, smo pri nas obsojeni omalovaževanja države na tujem parketu. In to samo zato, ker želimo, da se dogovori spoštujejo. Pritožbe Evropski komisiji, odprti primeri ipd. so pravzaprav največja pohvala naši civilni družbi in državi, dokaz, da demokracija ni ostala samo na papirju, in dobra referenca v tujini. »Nevladniki« smo krivi za vse, po novem celo za to, da naši državni uradniki ne morejo več delati v prid var-

foto: Peter Legiša

stva narave, ker da nimajo časa, saj se morajo zagovarjati pri Evropski komisiji zaradi naših »trapastih prijav«. Namesto da bi probleme reševali konstruktivno in državotvorno, pa jih potem rešujejo z novimi in novimi manipulacijami. In beseda »stroka« je v krogih teh prevarantov najhujša kurba, ki se prodaja zelo poceni. A kako ne bi bilo drugače? Še pred dobrimi 50 leti so bili črnici marsikje drugorazredni državljani, ženske niso imele pravic in kolonializem je ravno izgubil sapo. Pri varstvu narave gre za podobne stvari – gre za pravice vseh nas, ki pa jih peščica želi zase in ta se pozitivnim družbenim spremembam upira na vse načine. Ko se je francoski predsednik lotil ukinjanja kolonij, so nanj doma izvedli atentat. Za pravice se je vedno treba bojevati in žrtve so del poti. Ko je Martin Luter King stal na govorniškem odru, mu je iz ozadja črnska pevka Mahalia Jackson prišepnila: »Povej jim o sanjah.« In nastal je najznamenitejši govor v ZDA, ki je spremenil družbo za vselej.

Spoštovane članice, člani. Pred vami je številka, ki jo name-njamo varstvu ptic pred grožnjo, ki je ponovno vzniknila – apetiti Lovske zveze Slovenije in drugih organizacij, ki želijo ubijati ogrožene vrste ptic, so vam bržkone znani. S kakšno demagogijo in »strokovnimi« argumenti te apetite uvajajo, verjetno tudi. Ker strokovno ne vzdržijo, se zatekajo k nizkim udarcem negativnih sodb. Kdo je strokoven in kdo ne, kdo je fanatik in kdo ne, na to si naj odgovori vsak sam. Štejejo samo reference. Hkrati pa poleg strokovne utemeljitve s področja populacijske ekologije in demografije ogroženih populacij zaradi naše družbene pozicije in državljanske odgovornosti opozarjamo tudi na etičnost teh apetitov in obstoječih praks. Sem med drugim sodita vprašanji sprejmljivosti pobijanja ptic na selitvi in pobijanja ptic za zabavo. Zagovarjamo stališče, da takšno pobijanje ni sprejmljivo za sodobnega človeka, in se zavzemamo za pravico ptic selivk do varne selitve brez lova. V preteklosti smo v Sloveniji s sodobno lovsko zakonodajo (tudi po zaslugi napredno mislečih lovcev) že postali eni izmed pionirjev na svetovnem nivoju in čas je, da naredimo korak naprej in ne tri nazaj.

Ali je Videk »trajnostno upravljal z divjadjo«, otroci prav tako z belo kačo, mati pa z medvedom? V čistem pomenu besed brez dvoma, zato je prišel do obleke, revnim so se napolnile kašče in medved je prinesel zahvalno darilo. Kaj pa bi bilo po sprevrženem lovskem leporečju? Se bojim, da bi Videk naokrog hodil nag, kašče bi ostale prazne in v zibelki ne bi bilo hrušk.

Damijan Denac, direktor DOPPS

1

1: Plenilci, kot lisica (*Vulpes vulpes*) s plenom na sliki, so eden naravnih dejavnikov, ki uravnavajo številčnost ptic. Lovci z njimi tekmujejo za plen, večji ulov pa si zagotovijo tudi z zmanjševanjem njihove številčnosti. foto: J. Young, »Daystarimaging«

Človek lovi ptice za prehrano, rekreacijo, pridobivanje perja, zbiranje in preprodajo. Ohranjanje lovske tradicije in kulture ima pri tem marsikje velik pomen. Ponekod so razlogi za lov ptic tudi težnje po zmanjševanju (velikokrat zgolj domnevno) velikih negativnih vplivov ptic na človekovo lastnino, dejavnost in zdravje ali na druge vrste. Pomen posameznih vzgibov se spreminja skozi zgodovino in se razlikuje tudi med družbami.

Vijolično natisnjene vrste so v Sloveniji opredeljene ali predlagane za uvrstitev med lovne vrste. Na DOPPS-u v celoti nasprotujemo lovu ptic v Sloveniji, saj smo prepričani, da pri nas za to ni utemeljenih ekoloških razlogov, lov pa bi celo resno ogrozil populacije nekaterih (ogroženih) vrst. Podrobna obrazložitev za posamezne vrste je v članku [Spornost predlaganih sprememb Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob na strani 12](#).

Vpliv lova ptic na njihove populacije ter njegove okoljske razsežnosti

// Urša Koce

V državah razvitega sveta je lov ptic namenjen predvsem rekreaciji in omejevanju škode ter je praviloma omejen in načrtovan. Države s predpisi in upravljavskimi načrti urejajo lov z določanjem lovnih vrst, dovoljenih načinov lova, obdobja lova, območij lova ter števila, starosti in spola osebkov, ki jih je dovoljeno loviti.

Države Evropske unije so pri tem zavezane k upoštevanju Direktive o pticah, ki določa splošne usmeritve za varstvo prostoživečih ptic v Evropski uniji. Cilj teh usmeritev je, da se populacije ptic »ohranjajo na stopnji, ki ustreza zlasti ekološkim, znanstvenim in kulturnim zahtevam, ob upoštevanju gospodarskih in rekreacijskih zahtev.« (Direktiva o pticah, 2. člen).

Lovstvo je v Sloveniji zakonsko opredeljeno kot trajnostno gospodarjenje z divjadjo, ki obsega lov divjadi, ohranjanje divjadi, ukrepanje v življenjskem okolju divjadi ter posege v populacije divjadi zaradi gospodarskih, veterinarsko-sanitarnih, zdravstvenih in drugih utemeljenih razlogov.

Velikost populacij ptic in lov

Številčnost ptic na določenem območju v določenem času opišemo z izrazom *velikost populacije*. Le-ta je spremenljiva in odvisna od okoljskih dejavnikov, odnosov znotraj vrste in odnosov z drugimi vrstami, tudi s človekom. Vpliv lova na velikost populacij ptic je odvisen od deleža, razmerja med spoloma in starosti ulovljenih osebkov, stanja populacije in obdobja lova. Lov je le eden izmed številnih med seboj prepletenih dejavnikov, ki vplivajo na populacije ptic, zato je ocenjevanje in napovedovanje njegovega vpliva povečini težavna naloga.

Razmere v okolju in številčnost ptic

Okoljski dejavniki, ki uravnavajo velikost populacij ptic, so količina dostopnih virov (npr. hrana, voda in prostor), dane razmere (npr. temperatura) ter odnosi med sobiva-jočimi vrstami (npr. plenilci, zajedavci in tekmeci). Na velikosti populacij vpliva tudi tekmovanje med osebki iste vrste. Ti dejavniki uravnavajo velikost populacij tako, da vplivajo na njihovo rodnost in smrtnost ter priseljevanje in odseljevanje osebkov.

Človek je del življenjskega okolja ptic in je pomemben dejavnik, ki močno vpliva na velikost njihovih populacij. S svojo dejavnostjo spreminja njihovo življenjsko okolje in s tem vpliva na razpoložljivost virov, za nekatere vire pa z njimi tudi tekmuje (npr. kmetijski pridelki, nekateri gozdni sadeži, druge vrste, prostor ipd.). Kot lovec z vse bolj izpopolnjenimi pripomočki za lov je gotovo med najvplivnejšimi in najuspešnejšimi plenilci na planetu.

Obseg in obdobje lova

Obseg lova je seveda dejavnik, ki v splošnem vpliva na velikost populacij ptic, a še zdaleč ne po preprosti logiki linearne enačbe. Na primer: dvakrat večji odstrel ne pomeni nujno dvakrat večjega vpliva na velikost populacije; enak delež odvzetih osebkov dolgoživečih vrst z majhno rodnostjo in kratkoživečih vrst z veliko rodnostjo ima na velikost populacij prvih večji učinek kot na velikost populacij drugih ...

Vpliv lova je namreč odvisen od številnih dejavnikov. Pri sezonsko gnezdečih vrstah ptic je denimo odvisen od sezone. Enako število ptic, ubitih v jesenskem in zgodnje spomladanskem času, ima na populacijo povsem različen vpliv. Jesenski lov prizadene del populacije, ki bi v zimskem obdobju tako ali tako poginila zaradi omejenih virov za preživetje. Ker na račun jesenskega lova v teku zime manj osebkov tekmuje za omejene vire, se poveča verjetnost za njihovo preživetje. Preživeli imajo tudi večjo rodnost, s čimer nadomestijo smrtnost zaradi lova. Lov v spomladanskem času pa k smrtnosti, ki so jo že povzročile neugodne zimske razmere, doda novo smrtnost, ki je populacije pogosto ne morejo več nadomestiti. V populaciji belke (*Lagopus muta*) na Aljaski, 40-odstotni odstrel jesenske populacije ni vplival na njeno gnezditveno gostoto v naslednjem letu, medtem ko je 40-odstotni odstrel spomladanske populacije le-to močno zmanjšal. V tem primeru je posameznim gnezdečim parom razredčene populacije zaradi manjšega tekmovanja znotraj vrste uspelo speljati več mladičev in s tem nadomestiti spomladansko smrtnost zaradi lova. Zato se negativni trend ni nadaljeval.

Starost in spol odvzetih osebkov

Poleg obsega in obdobja lova je učinek odvisen tudi od starostne skupine in spolnega razmerja ulovljenih osebkov. Pri **ruševcu** (*Lyrurus tetrix*) je številčnost populacije bolj odvisna od preživetja odraslih osebkov kot od njihovega gnezditvenega uspeha ali preživetja prvoletnih mladičev. Poleg tega je uspešnost parjenja večja na rastiščih, na katerih se zbira več odraslih samcev. Smrtnost odraslih osebkov je še zlasti velika spomladi, ko so na rastiščih izpostavljeni plenilcem, na račun preletavanja med območji pa svoje dodajo še trki z žičnimi ograjami in vodniki daljnovodov. V obsežni norveški raziskavi so ugotovili, da so izgube zaradi tovrstnih nesreč dosegle kar 47-odstotno smrtnost skupaj z lovom. Lov odraslih osebkov, za katerega lovci kažejo največ interesa, tako pomeni še dodatno smrtnost osebkov, od katerih je najbolj odvisna stabilnost populacije.

Z lovom lahko dosežemo, da se spremeni spolno razmerje v populaciji, kar je zlasti problematično pri monogamnih vrstah. V Severni Ameriki pri lovu rac pogosto uporabljajo makete (vabnike), t.j. figure rac, ki privabljajo žive osebkove iz skrivališč v domet lovske puške (v EU je to pre-

2

3

2: Številčnost populacije ruševca (*Lyrurus tetrix*) je odvisna od preživetja odraslih osebkov, ki so najbolj zanimivi za odstrel. Smrtnost odraslih osebkov je še zlasti velika spomladi, ko so na rastiščih izpostavljeni plenilcem, na račun preletavanja med območji pa svoje dodajo še trki z žičnimi ograjami in vodniki daljnovodov. Lov odraslih osebkov bi tako pomenil še dodatno smrtnost osebkov, od katerih je najbolj odvisna stabilnost populacije. foto: Ron McCombe (www.wildlife-photography.uk.com)

3: Vpliv lova na populacije ptic je močno odvisen od sezone. Na Aljaski je spomladanski lov belk (*Lagopus muta*) močno zmanjšal število gnezdečih parov, medtem ko jesenski lov na gnezdečo populacijo ni imel vpliva. foto: Vlado Jehart

povedano). Vabniki pogosto privabljajo en spol močnejše kot drugega – v primeru velike sivke (*Aythya valisineria*) so bile to samice, zaradi česar je lov močno izkrivil že tako neenako razmerje med spoloma. Takšen odstrel je imel na populacijo večji učinek, kot bi ga imel v primeru enakega števila ustreljenih osebkov v razmerju med spoloma 1:1. Razmerje med spoloma se lahko poruši tudi zaradi večjega interesa lovcev po enem spolu, to je za trofeje običajno bolj atraktivnih samcev.

Umetno povečevanje števila za kratek čas

Človek ponekod naseljuje v ujetništvu vzgojene ptice, bodisi iz naravovarstvenih (ponovno naseljevanje vrst ali reintrodukcija) bodisi lovskih vzgibov. Primer naseljevanja ptic iz lovskih vzgibov je vnos gojenih osebkov **fazanov** (*Phasianus colchicus*) in **jerebic** (*Perdix perdix*) v naravno okolje, ob čemer se populacija resda poveča, a nato prav hitro tudi zmanjša, saj večina osebkov pade pod streli lovskih pušk. Osebk, ki jim uspe preživeti lovski pregon, v naravi navadno ne preživijo dalj časa. V Sloveniji je takšno »gospodarjenje« z omenjenima vrstama ustaljena lovska praksa. Skupno pod streli lovskih pušk vsako leto tako pade blizu 20.000 fazanov, največ (več kot 17.000) v dveh prekmurskih loviščih s posebnim namenom, kjer takšno upravljanje s populacijami rabi predvsem donosnim rekreativnim namenom.

Padle in ogrožene vrste zaradi prelova

Prelov je bil najverjetneje poglavitni način, s katerim so prvi ljudje povzročili izumrtje kakšne živalske vrste. Ena najbolj znanih ptičjih žrtev zaradi lova modernega človeka je bil dodo (*Raphus cucullatus*), neleteča ptica iz družine golobov (Columbidae) z otoka Mauritius, ki je za vedno zapustila obličje Zemlje konec 17. stoletja. Sledilo je več drugih, zadnja iz te serije, žrtev lova za prehrano, pa je mokož vrste *Rallus wakensis*, ki so ga okoli leta 1945 iztrebili stradajoči japonski vojaki na otoku Wake v Tihem

oceanu. Danes so med najbolj ogroženimi vrstami zaradi prelova različne vrste vodnih ptic, poleg njih pa nekatere vrste iz družin fazanov (Phasianidae), golobov in papig (Psittacidae), slednje zlasti zaradi trgovine s hišnimi ljubljenčki.

V Sloveniji smo na prelomu tisočletja na račun nekontroliranega lova izgubili prezimujoče gosi na Ormoškem jezeru. Jezero, ki si ga delimo s Hrvaško, je bilo dnevno počivališče treh vrst gosi: njivske (*Anser fabalis*), beločele (*A. albifrons*) in sive gosi (*A. anser*), skupno do 3.000 osebkov. Medtem ko so slovenski lovci že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja prenehali loviti na jezeru, ki je zavarovano kot naravni spomenik, se je lov na hrvaški strani nadaljeval brez številčnih in drugih omejitev in se je v zadnjem času celo povečal. Posledica je bil strm upad prezimujoče populacije gosi na jezeru, ki danes tam praktično ne prezimuje več.

Trajnostno (?) izkoriščanje ptic kot naravne dobrine

Lov nekaterih vrst ptic je ob upoštevanju določenih omejitev in uresničevanju ukrepov za ohranjanje njihovega življenjskega okolja možno opravljati brez resnega tveganja, da bi se njihove populacije zmanjšale ali celo izumrle. To je lov po načelu trajnostnega gospodarjenja s populacijami oziroma »žetve«. Vendar pa je v praksi takšen način lova zaradi vpliva številnih dejavnikov velikokrat težko dosegljiv. Lov ima tudi neželene stranske učinke na druge vrste in okolje. Običajni razlogi, zaradi katerih države dovoljujejo trajnosten lov ptic, so težnje lovcev po izvajanju lova kot športa in rekreacije, po zbirateljstvu, ohranjanju tradicije in za prehrano.

Trajnostni lov ptic v lovskih rezervatih

Primeri skrbnega načrtovanja in opravljanje trajnostnega lova so denimo zasebna lovišča (lovski rezervati) v Veliki Britaniji, kjer lastniki skrbijo za optimalno življenjsko okolje lovnih vrst in umetno zmanjšujejo smrtnost zaradi naravnih dejavnikov, denimo z odstranjevanjem njihovih plenilcev in krmljenjem (kvazi sonaravno gojenje). Lovne vrste so zlasti stalnice, intenziteto lova pa sproti prilagajajo stanju populacij, ki ga ocenijo na osnovi rednega spremljanja. V takšnih razmerah lov zmanjša tekmovalnost med osebki iste vrste in zato se poveča njihova rodnost. To pa pomeni, da je večja tudi »žetev«. Ponekod na ta način uspešno izkoriščajo populacije prostoživečih ptic že več kot 150 let. Tovrstno upravljanje je seveda podrejeno lovskim interesom in ni vselej združljivo z varstvom biotske raznovrstnosti in naravnih procesov.

Na videz trajnostni lov – prikrita grožnja selivkam

Trajnostni lov selitvenih vrst ptic je veliko težje zagotoviti kot trajnostni lov stalnic. Selivke so močno izpostavljene nepričakovanim učinkom lova zaradi slabega poznavanja ali neupoštevanja njihovih selitvenih vzorcev. V Severni Ameriki je denimo načrtovani lov vodnih ptic na jesenski selitvi bistveno močnejše prizadel severne gnezdeče populacije, saj so bile le-te na daljši selitveni poti lovu izpostavljene bistveno dalj časa kot južne populacije. Do takšnega učinka je prišlo zato, ker je bila sezona lova od severa proti jugu celine časovno usklajena s selitvijo, ki se je na severu začela najprej. Čeprav vseameriška »žetev« vodnih ptic ni preseгла predpisanih kvot, za severne populacije kljub temu ni bila trajnostna.

Lov ptic na selitvi lahko pomeni veliko grožnjo tudi za manjše in lokalno ogrožene gnezdeče populacije, ki na širšem območju svoje razširjenosti morda niso ogrožene. Ptice na selitvi, ki bi denimo padle pod streli lovcev v Slo-

veniji, čeprav bi njihovo število v evropskem merilu pomenilo »zanemarljiv delež«, bi bile prav lahko osebki iz lokalno ogroženih gnezdečih populacij, ki jih druge države aktivno varujejo z dragimi naravovarstvenimi ukrepi. Gnezdečo populacijo **slok** (*Scolopax rusticola*) v Sloveniji, ki je pred dvema desetletjema štela še okoli 100 gnezdečih parov, danes pa je prepolovljena, je brzkone (dodatno?) spodnesel ravno lov južneje na njeni selitvi ali prezimovališčih. Razsežnosti in posledice nekontroliranega lova ptic na Balkanu so se šele zares začele odstirati. Po ocenah fundacije EuroNatur okoli 200.000 lovcev, poleg njih pa divji lovci in lovski gostje, na jadranski selitveni poti, ki poteka prek držav nekdanje Jugoslavije, vsako leto pobijejo dva milijona ptic. Pozitivna izjema v ureditvi in nadzoru lova na tej poti je le Slovenija!

Negativni stranski učinki

Lov ptic, tudi tistih, ki jih je dovoljeno loviti, nikoli ni brez vpliva na druge vrste in okolje. Najbolj obremenjujoči stranski učinki so plašenje osebkov lovnih in drugih vrst, nenameren lov nelovnih (pogosto ogroženih) vrst ter onesnaževanje okolja in zastrupitve s svinčnim strelivom. Zima, ki je glavno obdobje za lov vodnih ptic, je že sama po sebi ozko grlo za njihovo preživetje zaradi težko dostopne hrane. Vsaka nepotrebna izguba energije zmanjša verjetnost njihovega preživetja do pomladi. Zaradi pogostih preplahov jim je na voljo tudi krajši čas za iskanje hrane. Po izkušnjah ornitologov, ki opravljamo zimsko štetje vodnih ptic, se vodne ptice na območjih, kjer jih streljajo, ob vsakem pojavu človeka splašijo že na razdalji več kot 100 metrov.

Mlakarica (*Anas platyrhynchos*) je splošno razširjena in pogosta lovna vrsta, za katero za zdaj ne kaže, da bi jo ogrožal lov kot tak. V negnezditvenem obdobju, ko je tudi lovna sezona, se združujejo v jate, v katerih so zelo pogosto tudi druge, redkejše vrste rac. Navadno so zastopane v manjših deležih kot mlakarice. Na škotskem jezeru Loch

4: Neleteča ptica dodo (*Raphus cucullatus*) z otoka Mauritius je najbolj znana ptičja žrtev zaradi lova modernega človeka in uničevanja življenjskega okolja. Izumrla je konec 17. stoletja. foto: Wikimedia

5

6

5: Ponekod po svetu lovci še vedno uporabljajo makete (vabnike) za privabljanje ptic pred lovsko puško, s čimer si olajšajo lov. V Evropski uniji je tak način lova prepovedan. foto: Tomaž Mihelič

6: Pogosta navzočnost krokerjev (*Corvus corax*) ob drobnici in prehranjevanje z njo rejce vedno znova prepriča o njihovi škodljivosti. V resnici se krokerji prehranjujejo z mrhovino živali, ki so poginile zaradi drugih vzrokov, ali pa so bile tako slabotne, da brez oskrbe ne bi preživele. foto: Miha Krofel

Leven so pri lovu mlakaric zaradi naključnega odstrela močno ogrozili konopnico (*Anas strepera*) in kreheljca (*A. crecca*). Ker lov številčno krepke ciljne populacije mlakaric ni zmanjšal, so z njim nadaljevali še dolgo po tem, ko je postal usoden za populaciji drugih dveh, redkejših vrst rac.

Svinčeno strelivo, ki se že stoletja množično uporablja pri lovu, z ubojem živali še ne konča svoje smrtonosne poti. Delce svinca, ki se razpršijo po okolju ali ostanejo v telesu žrtve, prej ali slej zaužijejo druge živali (tudi domače živali na paši), kar vodi v zastrupitev, ki se pri pticah največkrat konča s smrtnim izidom. Dovolj je, da ptica zaužije eno do tri zrna streliva, saj je smrtni odmerek 16 miligramov na kilogram telesne teže. Ocenjeno je, da v Severni Ameriki zaradi zastrupitve s svinčencem v težkih mukah po več tednih hiranja vsako leto poginejo dva do trije odstotki jesenske populacije, to je dva do tri milijone vodnih ptic. Zastrupljene ptice so v začetnih fazah okužbe zastrupitve tudi bolj dovzetne za odstrel kot zdrave ptice. Svinec v telesu divjadi in domačih živali iz proste reje naposled zaužije tudi človek!

Upravljanje populacij ptic - je res potrebno?

V nekaterih okoliščinah se pokažejo težnje po lovu z namenom zmanjševanja populacij določenih vrst ptic: kadar le-te povzročajo škodo na človekovem premoženju, predstavljajo tveganje za trke v zračnem prometu ter razširjanje bolezni ali zaradi plenjenja otežujejo ohranjanje populacij ogroženih živalskih vrst. V Sloveniji takšni ukrepi za nobeno vrsto ptic doslej niso bili utemeljeni.

Upravljanje številčnosti zaradi presežene kapacitete

Težnje po uravljanju populacije pogosto spremlja argument, da je le-to potrebno, ker je populacija preseгла nosilno kapaciteto okolja. To pomeni, da se je njena številčnost povečala nad mejo, ki jo okolje, v katerem so viri omejeni, lahko vzdržuje. A pozor, številčnost populacije se v tem primeru prej ali slej uravna po naravni poti. V resnici gre večinoma za preseganje t.i. socialne kapacitete. S tem izrazom opisujemo pojav, ko družba ne prenese pojavljanja določene vrste v svojem okolju ali vsaj ne v takšnem številu, kot se le-ta pojavlja, ker gre preprosto za vrsto, ki je v konfliktu s človekovimi interesi.

Primer presežene socialne kapacitete je denimo netolerantnost do ptic, ki plenijo druge, zlasti med ljudmi (bolj priljubljene vrste). Socialna kapaciteta je največkrat presežena tudi takrat, ko ptice povzročajo škodo na človekovem premoženju, ogrožajo njegovo varnost, ko se razširi strah glede možnosti za prenos bolezni ali ko gre preprosto za odpor do njihovega videza, načina življenja, oglašanja in podobno. Vsi zgoraj naštetih očitki so se znašli na seznamu obtožb (ne pa tudi obsodb!) **sivih vran** (*Corvus cornix*), ki so trenutno v Sloveniji gotovo na prvem mestu v preseganju socialne kapacitete. Med nepriljubljene vrste v Sloveniji, ki v ljudeh iz takšnih ali drugačnih razlogov vzbujajo nelagodje, sodijo tudi kroker (*Corvus corax*), **sraka** (*Pica pica*), **kormoran** (*Phalacrocorax carbo*) in domači golob (*Columba livia domestica*). Nedavno je bila predvsem s strani lovske organizacije negativna podoba škodljivcev nadeta še **grivarju** (*Columba palumbus*).

Poseganje v populacijo z namenom, da se zmanjša njena številčnost, je sicer pogosto zahtevan, a še zdaleč ne edini možen, učinkovit, ekonomičen, okoljsko sprejemljiv in/ali etičen način za omilitev problemov, ki jih ptice povzročajo človeku.

7

Zveza med povzročiteljem in škodo

Nekatere vrste ptic so že kar tradicionalno obravnavane kot škodljivci. Vrste iz družine vranov (*Corvidae*) so šolski primer tega. To oznako so si prislužile zato, ker se kot vsejedi bolj ali manj redno prehranjujejo tudi z gojenimi kulturami in živalmi. Zveza med povzročiteljem in škodo pa je pogosto le anekdotična in ni nujno dokazana. Krokariji imajo presunljivo obsežen dosje. Kot »vsesplošni škodljivci v kmetijstvu« so bili v drugi polovici 17. in v 18. stoletju obsojeni na nebrzdano sistematično iztrebljanje po vsej Evropi, kar je njihovo populacijo naposled spravilo na kolena. Njihov »sloves« ubijalcev drobnice pa se je obdržal vse do danes. Danes je krokar v Evropi zavarovana vrsta, naša država pa v primeru škode, ki naj bi jo povzročili, kmetom izplačuje denarna nadomestila. Največ vlog za nadomestilo je bilo odobrenih ravno za škodo na drobnici. V to idilo je nedavno posegla študija ekologov z Nacionalnega inštituta za biologijo. Podatki, zbrani z opazovanji na terenu v tej in tudi v več drugih tujih raziskavah, so razkrili, da je pripisovanje krivde krokarjem za škodo na drobnici močno pretirano, zlasti v primeru odraslih ovac. Izjemno redko se namreč zgodi, da krokar ubije odraslo ovco, pa še to izključno osebkke, ki so obnemogli zaradi drugih vzrokov in bi poginili tudi brez posredovanja krokarjev. Prepričanje o škodljivosti krokarjev med rejci drobnice poleg denarnih nadomestil utrjuje zlasti dejstvo, da so na mrtvi drobnici pogosto najdene sledi njihovega prehranjevanja (npr. izključane oči), kar pa seveda še ne potrjuje plenjenja. Krokar je namreč predvsem mrhovinar in v tem pogledu vse prej kot škodljivec pomemben naravni »čistilec« obsežnih pašnikov.

Plenilci so pogosto obravnavani kot škodljivci že zaradi svoje plenilske narave, čeprav je le-ta z vidika plenskih vrst veliko bolj »koristna« kot »škodljiva«, saj plenilci najprej uplenijo slabotnejše osebkke. Plenjenje resda omejuje številčnost plenskih vrst, a skrb, da jih plenilci s tem ogrožajo, je največkrat pretirana. (To se v resnici zgodi le

v posebnih primerih pod določenimi pogoji.) **Sive vrane**, ki občasno plenijo gnezda malih ptic pevk, le-teh ne bodo kar tako iztrebile. Podobno pretirano in zmotno je mnenje ribičev o škodljivosti **kormoranov**, ki naj bi bili glavni dejavnik ogrožanja naravnih populacij sladkovodnih rib in v kar dveh panogah glavni krivec za izpad dobička: zaradi zdesetkanih populacij rib v rekah ribiške družine prodajo manj ribiških kart, kot bi jih lahko, gojitelji rib pa manj svojega pridelka. V primeru naravnih populacij rib je nedavna študija pokazala, da z izjemo lupana (*Thymallus thymallus*) v nekaterih rekah krivec za upad ni kormoran, saj je do tega prišlo, ko je pri nas prezimovalo še malo teh ptic. Domorodne ribje populacije so v resnici ogrožene zlasti zaradi regulacijskih posegov v reke in vlaganja gojenih in tujerodnih vrst rib.

Prispevek lova k zmanjšanju konfliktov

Čeprav se odstrel »problematične« vrste živali na prvi pogled morda zdi obetaven in najbolj logičen način za zmanjševanje konfliktov, v praksi še zdaleč ni tako. Ti ukrepi največkrat niso učinkoviti zato, ker gre pogosto za vrste z veliko rodnostjo, ki hitro nadomestijo izgube v populaciji. Poseg v populacijo običajno tudi nima enakomernega prostorskega učinka – ptice do zadnjega težijo k območjem, ki so najbolj privlačna zanje, to pa so pogosto prav tista, ki bi jih človek hotel obvarovati pred njihovim vplivom.

Primere neuspešnih regulacijskih ukrepov najdemo vsepovsod po svetu. V Nemčiji so v devetdesetih letih z vsesplošnim odstrelom **kormoranov** na skupinskih prenočiščih skušali zmanjšati število prezimujočih osebkov, da bi s tem zmanjšali njihov (domnevni) prekomerni vpliv na ribje populacije. Kljub več tisoč pobitim osebkom vsako leto njihove populacije niso zmanjšali, le prenočišča so razbili na več manjših. Ukrepe se je izkazal kot popolnoma neučinkovit in razlago so naposled prispevali znanstveniki. Ti so izdelali statistične modele, s katerimi so pokazali,

7: Kormorani (*Phalacrocorax carbo*) so eden najbolj preganjanih plenilcev pri nas, ki s človekom tekmujejo za ribe. V skrbi za svoj plen mnogi ribiči žal prezrejo, da izvor težav ribjih populacij niso kormorani, ampak človekovi posegi v življenjsko okolje rib, vključno z vnosom tujerodnih vrst.
foto: Matej Vranič

8

8: Afriške države se s strupi in eksplozivni že tri desetletja neuspešno bojujejo z rdečekljunimi tkalci (*Quelea quelea*), eno najštevilčnejših vrst ptic na svetu. foto: Gaëtan Hoarau (<http://www.flickr.com/photos/outofreunion-island/>)

9: Golob selec (*Ectopistes migratorius*) kljub svoji milijardni številčnosti ni mogel kljubovati množičnemu lovu. foto: Al Vrezec

10: Nečedni plastični tulci, ki v okolju ostanejo po lovu, so opazni že na daleč, veliko večji problem pa se skriva v njihovi razpršeni vsebini. Delce strupenega svinca zaužijejo divje in domače živali in naposled tudi človek, ki se z njimi prehranjuje. foto: Martin Schneider Jacoby

da populacije ni mogoče regulirati z enakim vsakoletnim odstrelom. Če je le-ta premajhen, je popolnoma brez učinka, če je prevelik, pa populacijo prej ali slej iztrebi. Najbolj zaskrbljujoče je to, da je med premajhnim in prevelikim odstrelom zelo hiter preskok. Zelena številčnost bi dosegli le z gostotno odvisnim odstrelom, ki bi se vsako leto prilagajal številu prezimujočih osebkov. V ta namen bi morali vzpostaviti redni monitoring, kar pa se je skupaj z odstrelom izkazalo za logistično prezahteven in finančno pretežak ukrep, ki obenem ni zagotavljal rešitve osnovnega problema ribjih populacij.

Takšni velikopoteznosti smo se v Sloveniji doslej na srečo **kormoranov** izognili. Preganjanje kormoranov je predmet posebnih odločb s strani Ministrstva za kmetijstvo in okolje, ki dovoljujejo t.i. odvračalni odstrel izključno na območjih, kjer kormorani pomenijo velik plenilski pritisk na ogrožene domorodne vrste rib (npr. predeli Save Bohinjke z ogroženimi populacijami lipana). Namen tega ukrepa ni pobiti čim več osebkov, ampak zgolj njihovo odvračanje od občutljivega območja s slepimi strelji in občasnim odstrelom posameznih osebkov. Takšen ukrep je predviden tudi v Akcijskem načrtu za reševanje problemov, povezanih s **sivo vrano** v Sloveniji, ki ga je nedavno pripravil Zavod za gozdove Slovenije ob sodelovanju strokovnjakov s področja kmetijstva, lovstva, ornitologije in varstva ptic. Ta ukrep praktično nima vpliva na populacijo ptic, ima pa največji možen učinek na ciljnih lokacijah, na katerih drugi ukrepi odpovedo. Dobra stran tega ukrepa je tudi ta, da ni potrebe po uvrstitvi vrste med divjad, saj se ukrep uresničuje na podlagi posebnih odločb.

Svetovno znan primer neuspešnih poskusov, da bi zmanjšali škodo na žitih, so tudi masovni poboji rdečekljunih tkalcev (*Quelea quelea*) v Afriki s posipanjem strupov z letal in s pomočjo eksplozivov. Vrsta je ena najštevilčnejših na svetu in se združuje v več milijonske jate, ki pustošijo na poljih polsuhih afriških območij. V obsežnih medna-

rodnih akcijah, ki trajajo že več desetletij, v enem letu pobijejo po več sto milijonov osebkov na skupinskih prenočiščih ali gnezdiščih, a jim njihovega števila ni uspelo zmanjšati. Njihova sposobnost obnove populacij je tako velika, da presega vse razpoložljive človekove možnosti za kontrolo njihove številčnosti.

Vpliv posegov v populacije ptic na celoten ekosistem

Rdečekljuni tkalci so vse do danes botrovali zastrupljanju in eksplozivom, kar pa ne velja za veliko bolj neopazne neciljne vrste v njihovem življenjskem okolju. Izkazalo se je, da so uporabljeni strupi izjemno uničujoči za talno favno, ki ima ključno vlogo v tvorjenju rodovitne prsti. Ukrep, s katerim naj bi rešili poljedelstvo, torej ni samo neučinkovit, marveč tudi škodljiv. Na Kitajskem so obratni učinek od zelenega dosegli z obsežno ljudsko akcijo, v kateri so z vsakovrstnimi sredstvi iztrebljali poljske vrabce (*Passer montanus*), ki naj bi povzročali škodo na riževih poljih. V letih brez »škodljivca«, ki so sledila, pa se je pridelek riža občutno zmanjšal! Vrabci so bili, kot kaže, namreč glavni uravnalci populacij drugih vrst, ki so povzročale škodo na rižu.

Na drugem koncu sveta, v Severni Ameriki, je zaradi množičnega lova za hrano in hkrati uničenja njenega življenjskega okolja neka druga vrsta potegnila kratki konec. Golob selec (*Ectopistes migratorius*) se je na seznamu izumrlih vrst znašel leta 1914, ko je v živalskem vrtu poginila Martha, zadnja takrat še živa predstavnica vrste. Še konec 19. stoletja je bil golob selec najštevilčnejša severnoameriška ptica z ocenjeno populacijo tri do pet milijard osebkov, ki je imela pomembno vlogo v gozdnih ekosistemih. Zaradi prehranjevanja z želodom, žirom in kostanjem pa so imeli velik vpliv tudi na drevesno sestavo. Po izginotju vrste so se v gozdovih spremenila razmerja med drevesnimi vrstami, zaradi povečane razpoložljivosti hrane pa močno namnožili mali sesalci in jelenjad, ki so pomemben rezerv-

9

10

voar klopov (Ixodida). V letih po izginotju goloba selca iz severnoameriških gozdov se je zelo povečala obolevnost ljudi za limsko boreliozo, kar je domnevno posledica opisane kaskade sprememb v ekosistemu.

Ekonomska upravičenost in družbena sprejemljivost uravnavanja številčnosti ptic

Regulacija številčnosti populacij sodi med drage načine zmanjševanja konfliktov, zato je način reševanja konfliktov treba pretehtati tudi z ekonomskega vidika. Stroški kontrole populacij so lahko neprimerljivo večji od škode same.

O družbeni sprejemljivosti ukrepov je treba razsojati na podlagi javnega mnenja in ne le mnenja ozkih interesnih skupin. Družba se o sprejemljivosti ukrepa lahko izjasni le na podlagi ustreznih informacij o problematiki in možnostih za njeno reševanje. Nenazadnje, družbo sestavljamo ljudje različnih življenjskih nazorov, med katerimi vse več posameznikov in skupin zagovarja, da so živa bitja vrednota sama po sebi, ne glede na njihov pomen za človeka.

Drugi ukrepi za zmanjševanje konfliktov

Poseg v populacijo ptic z namenom regulacije njene številčnosti je, kot smo videli, drastičen ukrep s težko predvidljivimi ali nepredvidljivimi rezultati in posledicami. Pred odločitvijo za takšen poseg je zato poleg dokaza, da je negativen vpliv ptic sploh realen, nujen razmislek o drugih ukrepih, s katerimi bi lahko zmanjšali konflikt. Skrbna preučitev škodnih primerov ali kake druge vrste konflikta je osnova za vsakršno nadaljnje ukrepanje. Ukrepi, kot so zaščita pridelka ali druge lastnine, uporaba prilagojenih kultur in pasem, nadomestila za škodo ter nenazadnje dvig človekove tolerance za zavestjo, da (žal mnogokrat prezrte) koristi nemalokrat pretehtajo povzročeno škodo, lahko bolj učinkovito in predvsem brez smrtnih žrtev pripeljejo do zadovoljive rešitve.

11

Literatura

- CAIZERGUES, A. & ELLISON, L.N. (1997): Survival of black grouse *Tetrao tetrix* in the French Alps. – *Wildlife Biology* 3: 177-186.
- DENAC, D., KOCE, U., TOME, D. & VREZEC, A. (2010): Lov in uravnavanje populacij ptic. – *Varstvo narave* 23: 39-53.
- MCGOWAN, J.D. (1975): Effect of Autumn and Spring Hunting on Ptarmigan Population Trends. – *The Journal of Wildlife Management* 39 (3): 491-495.
- NEWTON, I. & BROCKIE, K. (1998): Population limitation in birds. – Academic press, San Diego.
- VREZEC, A., DENAC, D. & TOME, D. (2009): Krokav *Corvus corax* na ozemlju Slovenije in bližnje okolice: analiza pojavljanja od pleistocena do danes ter odnos človeka do vrste. – *Scopolia* 66: 1-63.
- ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE (2011): Akcijski načrt za reševanje problemov povezanih s sivo vrano (*Corvus cornix*) v Sloveniji. – Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.

11: Razsežnosti nekontroliranega lova ptic na Balkanu so se začele odstirati šele nedavno. Vsako leto na tem območju svojo pot predčasno konča okoli dva milijona selivk. Fotografijo je posnel pokojni nemški ornitolog dr. Martin Schneider-Jacoby, ki je velik del svojega življenja posvetil prav razkrivanju tega kriminala.

1

Spornost predlaganih sprememb Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Utemeljitve DOPPS-a proti lovu posameznih vrst ptic)

// Katarina Denac

1: Lovska zveza Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije in podjetje Erico d.o.o. predlagajo lov ne le na gojene jerebice (*Perdix perdix*), marveč tudi na divje. Žal pa nobeni od omenjenih organizacij ni znano, ali naravna populacija jerebic sploh še obstaja. foto: Iryna Mei

Konec januarja 2013 je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje pozvalo DOPPS, naj se opredeli do predlogov Lovske zveze Slovenije, Zavoda za gozdove Slovenije in podjetja Erico d.o.o. v zvezi s spremembami Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob. Omenjene organizacije želijo obstoječi seznam lovnih vrst ptic razširiti s sedmimi novimi, med katerimi so tudi ogrožene vrste tako v nacionalnem kot evropskem merilu. Predlagajo tudi lov na divje in ne le gojene jerebice (*Perdix perdix*).

Njihove utemeljitve so površne, nestrokovne in nepodprte s podatki. Dve od predlaganih vrst, ruševca (*Lyrurus tetrix*) in kormoran (*Phalacrocorax carbo*), ne moreta biti predmet lova v Sloveniji, saj nista navedeni v Dodatku II (A in B) Direktive o pticah. Sloka (*Scolopax rusticola*), kozica (*Gallinago gallinago*) in jerebica so v Sloveniji na robu izumrtja, v Evropi pa vse tri veljajo za ogrožene oziroma ranljive. Lov na sloko bistveno zmanjšuje preživetje osebkov, ustvarja ponorne populacije in je netrajnosten, kar v tujini ugotavljajo celo lovci sami. Še zgovornejši je primer jerebice, ki jo je lov skupaj z uničevanjem njenega življenjskega prostora in naseljevanjem gojenih osebkov marsikje pripeljal do kritične ogroženosti. Lov na ogrožene vrste je nesprejemljiv in v nasprotju z evropsko ter nacionalno zakonodajo (npr. z 2. in 7. členom Direktive o pticah ter 14. členom Zakona o ohranjanju narave). Ar-

gument, da je treba ptice streljati v raziskovalne namene, je ob sodobnih metodah raziskovanja, na primer telemetriji, barvnem obročkanju in genskih analizah s pomočjo vzorcev krvi ali peres, videti precej neresen.

Okrepljena populacija ruševca v Sloveniji po prepovedi lova je dokaz, da vrsta ne potrebuje s koristoljubjem podprte skrbi za njen življenjski prostor. Poplačilo za nesebično naravovarstveno udejstvovanje je zavest, da smo storili nekaj dobrega za naravo in ne dovoljenje za odstrel! Odpira se tudi vprašanje razločevanja posameznih vrst ptic, saj so nekatere izmed predlaganih novih lovnih vrst zelo podobne drugim redkim in ogroženim pticam. Le kako bo lovec na terenu, še posebno v slabih svetlobnih razmerah, ločil kozico od globalno ogrožene čokete (*Gallinago media*), samico kreheljca (*Anas crecca*) od kakšne druge zavarovane vrste race ali pa grivarja (*Columba palumbus*) od duplarja (*C. oenas*)? Predvsem lov na vodne ptice prinaša s seboj še plašenje in (nenamerno) ubijanje zavarovanih vrst ptic, saj se te zunaj gnezditvene sezone zbirajo v večjih mešanih jatah. To je v nasprotju tako z Direktivo o pticah kot tudi Uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah. V Sloveniji je vsako leto ubitih prek 40.000 ptic, kar pomeni vnos več kot 1.000 kilogramov svinca v naravo. Z njim se zastrupljajo številne vodne ptice in ujeđe, nevaren pa je tudi drugim živalim in človeku.

Za lov na ptice ne obstajajo nobeni ekološki, gospodarski ali zdravstveni razlogi, temveč je namenjen le zabavi in užitku manjše skupine ljudi. Gospodarska škoda, ki jo povzročajo ptice, je minimalna, njihove populacije pa se uravnavajo na povsem naraven način prek tekmovanja za omejene vire, vremenskih razmer in medvrstnih odnosov. Pri tem je treba poudariti, da se ob naštevanju škod vedno pozabi na koristi, ki jih ima od ptic človek. Sive vrane (*Corvus cornix*) niso samo »požrešne plenilke ptic pevke in uničevalke posevkov koruze«, temveč v času gnezdenja znesejo svojim mladičem na stotine v poljedelstvu škodljivih organizmov.

Sloka

// Katarina Denac

Številčnost in razširjenost sloke v Sloveniji

Gnezditvena populacija sloke (*Scolopax rusticola*) v Sloveniji je pred okoli 20 leti štela 80-100 parov. Od takrat se je več kot razpolovila, kar je predvsem posledica velikega upada na Ljubljanskem barju. Slednje je bilo še v devetdesetih letih 20. stoletja njeno osrednje gnezditveno območje. V zadnjih desetih letih imamo podatke o svatovsko razpoloženih samcih oziroma gnezdecih osebkih s Pohorja, Krasa, Julijcev in Ljubljanskega barja.

Ogroženost in populacijski trend sloke

Sloka je uvrščena med vrste evropske varstvene pozornosti, in sicer v kategorijo SPEC 3. To pomeni, da ima v Evropi neugoden varstveni status, vendar hkrati Evropa sestavlja manj kot polovico njenega globalnega obmo-

čja razširjenosti. Status upadajoče vrste si je prislužila z zmernim upadom (več kot 10 %) v obdobju 1990-2000, ki se je zgodil v jedru populacije v Rusiji, poleg tega pa tudi v Veliki Britaniji, Latviji, Ukrajini in Nemčiji. Na slovenskem Rdečem seznamu je uvrščena med močno ogrožene vrste.

Zaradi izginjanja pašnikov, ekstenzivnih travnikov in vlažnih listnatih gozdov sloka izgublja prehranjevališča in gnezdišča. Občutljiva je tudi za ekstremne vremenske pojave: pozimi jo močno prizadenejo nizke temperature in debela snežna odeja, poleti pa suše, zaradi katerih ne more loviti svoje najljubše hrane, deževnikov. Presunljivo veliko piko na i doda še lov, zaradi katerega v Evropi letno pogine tri do štiri milijone slok, od tega zgolj v Franciji okoli milijon in pol.

Vpliv lova na sloko

Zanimivo je, da največ raziskav in podatkov o vplivu lova na sloko ne izhaja iz vrst ornitoloških, temveč lovskih organizacij. Večini je skupna ugotovitev, da je preživetje sloke odvisno od intenzitete lova oziroma da je na območjih z lovom bistveno nižje kot na območjih brez njega. Za lažjo predstavto to pomeni, da na območjih z nizko intenziteto lova v Franciji preživita približno dve sloki od treh, na območjih z velikim lovnim pritiskom pa manj kot ena od dveh. Prvoletni osebki so praviloma pod večjim lovnim pritiskom kot odrasle ptice, zato je njihovo preživetje za okoli tretjino nižje. Z uporabo telemetrije so francoski lovci celo ugotovili, da so populacije sloke na območjih z močnim lovom stabilne le na videz. V resnici so ponorne in se vzdržujejo le na račun priseljevanja (predvsem) mladih osebkov iz predelov, kjer lova ni ali pa je manj intenziven. S tem je ogrožena dolgoročna stabilnost prezimujoče populacije, zato vodilna francoska lovska organizacija svetuje uvedbo lovskih rezervatov, ki bi pomagali okrepiti populacijo.

2: Največ raziskav in podatkov o vplivu lova na sloko (*Scolopax rusticola*) ne izhaja iz vrst ornitoloških, temveč lovskih organizacij. Slednje ugotavljajo, da je preživetje sloke na območjih z lovom bistveno nižje kot na območjih brez njega.
foto: Stanley Porter (rspb-images.com)

3

3: Kozica (*Gallinago gallinago*) danes gnezdi le še na Cerkniskem jezeru, vendar z več kot razpolovljeno populacijo, za katero smo pred nekaj leti celo ugibali, ali jo sploh še imamo.
foto: Dejan Grohar

Slokina občutljivost za lov je posledica nizkih gnezditvenih gostot in majhnega števila mladičev (praviloma manj kot dva letno). Nekatere vrste ptic lahko povečano smrtnost nadomestijo z višjo stopnjo razmnoževanja, saj se sprostijo viri, ki jim prej zaradi konkurence niso bili na voljo (gnezdišča, hrana, partnerji). Pri sloki se to zaradi nizkih gnezditvenih gostot ne zgodi, kar pomeni, da smrtnosti zaradi lova ne morejo nadomestiti s povečanim razmnoževanjem. Smrtnost zaradi lova je torej dodatna in ima na populacijo dodaten negativen vpliv.

V Rusiji poteka tudi spomladanski lov na sloko v času povratne selitve na gnezdišča, svatovanja in gnezdenja. Tovrsten način lova je v nasprotju z Direktivo o pticah in je torej v Evropski uniji nezakonit.

Literatura

- ARADIS, A., MILLER, M.W., LANDUCCI, G., RUDA, P., TADDEI, S. & SPINA, F. (2008): Winter survival of Eurasian woodcock *Scolopax rusticola* in central Italy. – *Wildlife Biology* 14 (1): 36-43.
- DURIEZ, O., ERAUD, C., BARBAUD, C. & FERRAND, Y. (2005): Factors affecting population dynamics of Eurasian woodcocks wintering in France: assessing the efficiency of a hunting-free reserve. – *Biological Conservation* 122: 89-97.
- HOODLESS, A.N. & COULSON, J.C. (1994): Survival rates and movements of British and Continental Woodcock *Scolopax rusticola* in the British Isles. – *Bird Study* 41 (1): 48-60.
- PÉRON, G., FERRAND, Y., GOSSMANN, F., BASTAT, C., GUÉNÉZAN, M. & GIMENEZ, O. (2011): Nonparametric spatial regression of survival probability: visualization of population sinks in Eurasian Woodcock. – *Ecology* 92 (8): 1672-1679.
- PÉRON, G., FERRAND, Y., CHOQUET, R., PRADEL, R., GOSSMANN, F., BASTAT, C., GUÉNÉZAN, M., BAUTHIAN, I., JULLIARD, R. & GIMENEZ, O. (2012): Spatial heterogeneity in mortality and its impact on the population dynamics of Eurasian woodcocks. – *Population Ecology* 54: 305-312.
- TAVECCHIA, G., PRADEL, R., GOSSMANN, F., BASTAT, C., FERRAND, Y. & LEBRETON, J.D. (2002): Temporal variation in annual survival probability of the Eurasian woodcock *Scolopax rusticola* wintering in France. – *Wildlife Biology* 8 (1): 21-30.

Kozica

// Katarina Denac

Številčnost kozice v Sloveniji

Pred 20 leti je v Sloveniji gnezdilo 30-40 parov kozic (*Gallinago gallinago*), in sicer na Cerkniskem jezeru, Ljubljanskem barju, Planinskem polju, v Jovsih in Slovenskih goricah. Do danes se je ohranila le na Cerkniskem jezeru, vendar z več kot razpolovljeno populacijo, za katero smo pred nekaj leti celo ugibali, ali jo sploh še imamo.

Ogroženost in populacijski trend kozice

Enako kot sloka je tudi kozica uvrščena med vrste evropske varstvene pozornosti v kategorijo SPEC 3. Zmeren upad (več kot 10 %) je bil v obdobju 1980-2010 ugotovljen po večjem delu Evrope, pri čemer so bili upadi v nekaterih predelih celo bolj drastični (npr. v Angliji za 43 %, na Severnem Irskem za 30 %). Zmanjšanju številčnosti se niso izognile niti države na severu Evrope, kjer je sicer jedro evropske populacije, na primer Švedska, Finska, Danska in Estonija. Število ustreljenih kozic, za katero domnevajo, da je v pozitivni povezavi z velikostjo selitvene in prezimujoče populacije, v Franciji upada že od leta 2000, ravno tako delež mladostnih osebkov, kar kaže na slabšanje njenega gnezditvenega uspeha. Na slovenskem Rdečem seznamu gnezditelcev je kozica uvrščena med kritično ogrožene vrste.

Vpliv lova na kozico

Podobno kot mnoge vodne ptice je tudi kozica občutljiva za zastripitve s svincem iz streliva. Slovenija bi si mora-

4

la kot podpisnica sporazuma o afriško-evrazijskih pticah selivkah (AEWA) prizadevati za odpravo uporabe svinčnih šiber vsaj na mokriščih, vendar na tem področju ni bilo storjeno še nič. Nič presenetljiva ni niti ugotovitev, da je številčnost kozice na mokriščih, kjer je lov povsem prepovedan, za 15-39-krat večja kot tam, kjer je lov dopuščen (bodisi povsem nenadzorovan ali pa časovno omejen).

Kakršnakoli dodatna smrtnost je pri kritično ogroženi slovenski gnezdilki, katere populacija v evropskem prostoru upada, nesprejemljiva. Izgovarjanje lovcev na »boljše poznavanje vrste«, če bi jo lahko streljali, je na trhlih nogah, saj za preučevanje ptic obstajajo sodobne metode preučevanja in sledenja (telemetrija), ki dajejo bistveno kvalitetnejše in obsežnejše podatke kot ubijanje.

Viri

- BREGNBALLE, T., MADSEN, J. & RASMUSSEN, P.A.F. (2004): Effects of temporal and spatial hunting control in waterbird reserves. – *Biological Conservation* 119: 93-104.
- HENDERSON, I.G., PEACH, W.J. & BAILLIE, S.R. (1993): The hunting of Snipe and Woodcock in Europe: a ringing recovery analysis. – BTO Research Report No. 115. British Trust for Ornithology, Norfolk, UK.
- HENDERSON, I.G., WILSON, A.M., STEELE, D. & VICKERY, J.A. (2002): Population estimates, trends and habitat associations of breeding Lapwing *Vanellus vanellus*, Curlew *Numenius arquata* and Snipe *Gallinago gallinago* in Northern Ireland in 1999. – *Bird Study* 49 (1): 17-25.
- LERAY, G., FERRAND, Y. & FÉVRIER, P. (2012): 2011-2012 French Snipes report. – *Woodcock & Snipe Specialist Group Newsletter* 38: 37-46.
- MATEO, R., BELLURE, J., DOLZ, J.C., AGUILAR-SERRANO, J.M. & GURTART, R. (1998): High prevalences of lead poisoning in wintering waterfowl in Spain. – *Archives of Environmental Contamination and Toxicology* 35: 342-347.
- PECBMS (2011): Population Trends of Common European Breeding Birds 2011. CSO, Praga (prosto dostopno na <http://www.ebcc.info/wpimages/video/PECBMSleaflet2011.pdf>).

Ruševac

// Tomaž Mihelič

Ruševac v Sloveniji

Ruševac (*Lyrurus tetrix*) je v Sloveniji vrsta alpskega prostora, njegovo pojavljanje pa je vezano na višinski pas, ki ga na spodnji strani v grobem omejuje gozdna, na zgornji stani pa drevesna meja. Največ ruševcev v Sloveniji tako živi v pasu med 1500 in 1900 metri nadmorske višine, zato je razumljivo, da je najštevilčnejši v Julijskih Alpah, Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah. Seveda se lahko v manjšem številu pojavlja tudi zunaj tega območja. Najdemo ga v Škofjeloškem in Cerkljanskem hribovju ter na Pohorju.

Kljub temu, da spada ruševac med kure, je odličen letalec in zaradi tega dobro mobilna vrsta. Tako beležimo nekaj pojavljanj vrste zunaj njegovega sklenjenega območja razširjenosti. Zanimivo pojavljanje pojočih samcev ruševca na Polhograjski Grmadi (899 metrov nadmorske višine) je v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja zabeležil Dare Šere.

Številčnost in populacijski trendi ruševca in vpliv lova nanj

V Sloveniji je populacija ruševca ocenjena na 1.000-2.000 gnezdečih parov, v zadnjih dveh desetletjih pa je opazen zmeren porast populacije. Podatki na terenu kažejo, da gre to pripisati predvsem zaščiti vrste, saj razen tega ukrepa v življenjskem območju vrste ni opaziti večjih sprememb. Ruševac je bil do leta 1993 v Sloveniji lovna vrsta. Na izbranih spremljanih rastiščih v Julijskih Alpah in Karavankah

4: Od leta 1993, ko ruševac (*Lyrurus tetrix*) v Sloveniji ni bil več lovna vrsta, se je na izbranih spremljanih rastiščih v Julijskih Alpah in Karavankah njegova številčnost močno povečala. Vpliv zaščite ruševca na njegovo številčnost seveda ni bil presenetljiv. Lov je potekal na rastiščih v času njegovega razmnoževanja, tarče pa so bili odrasli samci. foto: Janez Papež

5

5: Lov na grivarja, (*Columba palumbus*, na sliki) je problematičen z več vidikov, med njimi tudi pogosta zamenjava z globobom duplarjem (*C. oenas*), ki je v Sloveniji ogrožena vrsta. Masovni lov na grivarja bi tako lahko resno ogrozil duplarja. foto: Tone Trebar (www.naturephototone.com)

se je ponekod njegova številčnost po ukinitvi lova močno povečala. Vpliv zaščite ruševca na njegovo številčnost seveda ni bil presenetljiv. Lov je potekal na rastiščih v času njegovega razmnoževanja, tarče pa so bili odrasli samci. Na rast populacije pri vrstah, kot je ruševac, močnejše vpliva preživetje odraslih osebkov (samo ti so predmet predloga lova) kot pa uspešnost razmnoževanja in preživetje mladih osebkov. Predvsem lov na rastiščih pa se je izkazal za najbolj problematičnega, saj je potekal na najbolj ključnih mestih in v najbolj pomembnih trenutkih za reprodukcijo vrste. Še posebej velik negativen vpliv je imelo ciljno streljanje najmočnejših samcev na rastiščih, ki so jih lovci imenovali »pretepači«. Verjetno je zagovarjanje tega lova temeljilo na zlaganem opravičevanju odstrela najmočnejših osebkov zaradi posledično večje trofeje – ruševčevih repnih peres ali krivcev. Povsem nerazumljivo pa je, da tudi danes, ko so nam poznane in dostopne informacije o preživetvenih strategijah vrste, najdemo lovce, ki zagovarjajo tovrstni odstrel. Takšen ukrep bi bil namreč zagotovo favorit, če bi vrsti hoteli kar najbolj škodovati. Ruševac je namreč svojo paritveno strategijo vezal na prenos najboljših genov prek le nekaj najmočnejših osebkov na rastišču in odstrel teh je dokumentirano že povzročal razpade lokalnih populacij.

V Evropi ruševac počasi številčno nazaduje in v večini držav Evrope je zabeležen zmeren upad. Slovenija je tu ena izmed svetlih izjem in verjetno temu botruje ravno popolna zaščita vrste. Ruševac ni uvrščen na Dodatek II/2 Ptičje direktive za Slovenijo in je zato lov nanj brez spremembe Ptičje direktive nemogoč. Ista direktiva uvršča vrsto na Dodatek 1. Na nacionalnem rdečem seznamu gnezdičk je opredeljen kot ranljiva vrsta (V).

Seveda pa je številčno populacijo ruševca treba ohranjati predvsem z ekoloških vidikov, saj je ruševac pomemben sestavni del našega alpskega ekosistema in je zelo pomemben za njegovo naravno funkcioniranje. Ta ekosistem je ranljiv in na srečo eden izmed manj spremenjenih s strani človeka. Za poseganje vanj, na primer s streljanjem ruševca, seveda

ni absolutno nobenega drugega razloga kot osebno okoriščenje, ki pa povzroča veliko negativnih vplivov na ekosistem, zato je mora biti v sodobni družbi nesprejemljivo.

Literatura:

- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2004): *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. BirdLife International, Cambridge.
- CAIZERGUES, A., & ELLISON, L.N. (1997): Survival of black grouse *Tetrao tetrix* in the French Alps. – *Wildlife Biology* 3 (3): 177-186.
- HÖGLUND, J., & ALTALO, R.V. (1995): Leks. Princeton University Press, New Jersey.

Grivar

// Tomaž Mihelič

Grivar v Sloveniji in Evropi

Grivar (*Columba palumbus*) je vrsta kmetijske krajine, predvsem prostranih polj, ki so preprejena z drevesnimi mejicami ali manjšimi gozdčki, kjer gnezdi. Populacija v Sloveniji je ocenjena na 5.000-10.000 parov, največ pa jih živi v nižinah, predvsem v osrednji in severovzhodni Sloveniji. Čeprav je vrsta ponekod v zahodni in južni Evropi stalnica, je v Sloveniji selivka. Opazovanja grivarjev v zimskem času so zelo redka. Pri poznavanju populacije grivarja je treba omeniti, da je vrsta najštevilčnejša v srednji in zahodni Evropi (Velika Britanija ima 2,5-3,1 milijona parov, Nemčija 1,7-2,9 milijona, Nizozemska 0,4-0,5 milijona, Francija 0,5-2 milijona parov) in da Slovenija sodi med države, kjer je grivar primerljivo redkeje zastopan, zato je prenašanje trditev iz tega dela Evrope lahko zelo zavajajoče. Monitoring vrste ne pokaže gotovega trenda v populaciji.

Lov na grivarja

Ob lovu na grivarja se je najprej treba zavedati dejstva, da kot opravičilo za lov nanj ne obstajajo resni ekološki razlogi. Razlog zagovornikov lova, da bi z njim zmanjševali konflikte, ki nastajajo zaradi morebitnih škod, ki so v porastu predvsem v zahodni Evropi, je neresnično uporabljen. Najprej je sporno prenašanje tovrstnih pojavov iz držav, kjer je grivar precej bolj pogost kot v Sloveniji. Po drugi strani pa predlagatelji predlagajo lov v jesenskem času in navajajo, da bi po njihovi oceni minimalno vplival na populacijo. Večina škod na posevkih se dogaja v spomladanskem času. Lov, kot je predlagan, torej ni sredstvo za zmanjševanje potencialnih škod v zahodni Evropi, ampak lov zaradi lova.

Lov na grivarja pa je problematičen še z več vidikov. Pri lovu prihaja do pogostih zamenjav z golobom duplarjem (*Columba oenas*), ki je v Sloveniji ogrožena vrsta (kategorija E2). Masovni lov na grivarja bi tako lahko resno ogrozil duplarja. Problem lova na grivarja je tudi veliko onesnaževanje s svincom in to na naših kmetijskih površinah. Iz tega naslova so dokazano velike posledice na divjih živalih, ki se s svincom zastrupijo, verjetno pa ima lahko posledice tudi človek. Lov na grivarja je dokumentirano lahko velik vir svinca v okolju, posledice tega pa so bile že velikokrat opisane.

Literatura:

- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2004): *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. BirdLife International, Cambridge.
- FISHER, I.J., PAIN, D.J., & THOMAS, V.G. (2006): A review of lead poisoning from ammunition sources in terrestrial birds. – *Biological Conservation* 131 (3): 421-432.
- KMECL, P., & FIGEL, J. (2012): Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine - poročilo za leto 2012. DOPPS, Ljubljana.
- MATEO, R. (2009): Lead poisoning in wild birds in Europe and the regulations adopted by different countries. Ingestion of Lead from Spent Ammunition: Implications for Wildlife and Humans. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA.

Kormoran

// Tomaž Jančar

Med predlogi za širitev seznama lovnih vrst ptic se je znašel tudi kormoran (*Phalacrocorax carbo*). Predlog je pripravilo podjetje Erico d.o.o. iz Velenja. Nerazumljivo nam je, da je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje v nadaljnjo obravnavo uvrstilo strokovno tako šibek predlog. Iz utemeljitve je razbrati, da v podjetju ne poznajo niti osnovne problematike. Podjetni predlagatelji iz Erica so spregledali, da kormoran v skladu z določili 7. člena Ptičje direktive v državah članicah Evropske unije sploh ne more biti lovna vrsta, saj je to v nasprotju z direktivo. Pobuda podjetja Erico d.o.o. je zato brezpredmetna.

Kormorani so bili še sredi 20. stoletja v Evropi redka in ogrožena vrsta. Po zavarovanju s Ptičjo direktivo leta 1979 si je vrsta opomogla, tako da zdaj v Evropi gnezdi več kot 300 tisoč parov. V Sloveniji vrsta ne gnezdi, vsako zimo pa prezimuje med dva in štiri tisoč osebkom. Kormorani se hranijo z ribami, kar ribičem in ribogojcem povzroča sive lase. Sladkovodni športni ribiči so prepričani, da kormoran ogroža domorodne vrste rib in povzroča veliko ekonomsko škodo. Pred leti je bila zato narejena obsežna raziskava morebitnega vpliva kormorana na ribje vrste. Pokazala je, da je kormoran pomembno vplival na zmanjšanje populacij lipana (*Thymallus thymallus*) v nekaterih rekah, na druge vrste rib pa vpliv ni bil potrjen.

V Ericu uvrstitev kormorana med lovno divjad predlagajo z namenom zmanjšanja vplivov vrste na ribe. Strokovnjaki iz Erica priznavajo, da odstrel na številčnost kormoranov nima pomembnega vpliva, pač pa naj bi ugodno

6: Ptičja direktiva ne dovoljuje uvrstitve kormorana (*Phalacrocorax carbo*) med lovne vrste, dopušča pa ustrezno poseganje v populacije, kadar je to potrebno. Ker je bil v Sloveniji izkazan velik vpliv kormorana le na lipana (*Thymallus thymallus*), Agencija RS za okolje vsako leto izda dovoljenje za plašenje in odstrel kormoranov na ključnih lipanskih vodah. foto: Gregor Bernard

7

8

7: Čeprav mlakarica (*Anas platyrhynchos*) ni uvrščena na Rdeči seznam ogroženih gnezdil Slovenije, na DOPPS-u predlagamo, da se vrsta zavaruje. Lov nanjo slabo vpliva tudi na druge vrste ptic. S streljanjem ene vrste plašimo in ogrožamo tudi druge, redkejšje in bolj ogrožene, ki se združujejo v mešane jate z mlakamicami.
foto: Aleksander Čufar

vplival na ribiče v psiho-sociološkem smislu. Kakorkoli že, Ptičja direktiva ne dovoljuje uvrstitve kormorana med lovne vrste, dopušča pa ustrezno poseganje v populacije, kadar je to potrebno zaradi npr. preprečitve resne škode v ribištvu. Ker je bil v Sloveniji izkazan velik vpliv kormorana na lipana, Agencija RS za okolje vsako leto izda dovoljenje za plašenje in odstrel kormoranov na ključnih lipanskih vodah. V DOPPS-u ne nasprotujemo plašenju in odstrelu kormoranov, kadar je to zares potrebno za zaščito ključnih ribjih populacij.

Literatura

- GOVEDIČ, M. (2007): Strokovne podlage za dolgoročni program reševanja problematike "kormorani-ribe" – neodvisna analiza in predlog rešitve. – Končno poročilo z dopolnitvami. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

Mlakarica

// Jernej Figelj

Mlakarica (*Anas platyrhynchos*) je najštevilčnejša vrsta vodne ptice v Sloveniji; ocenjujemo, da v Sloveniji gnezdi 10.000 do 20.000 parov. Njeno število se poveča pozimi, posebej ob milih zimah, ko stoječe vodne površine ne zamrznejo. Razširjena je po celotni Sloveniji, najštevilčnejša je na večjih rekah, zlasti na njihovih spodnjih izlivnih delih z ravniciami v zaledju in na nekaterih akumulacijskih jezerih. Poleg »divjih« mlakaric se po podatkih letnih načrtov lovsko upravljaljskih območij ponekod v naravo izpuščajo v ujetništvu vzrejeni osebk. V lovsko upravljaljskem načrtu za Pomursko območje za leto 2012 piše, da so v letu 2011 vložili kar 1.231 osebkov.

Po trenutni zakonodaji je mlakarica uvrščena na seznam divjadi, kar pomeni, da je lov nanjo dovoljen, in sicer med 1. septembrom in 15. januarjem. Lovska Zveza Slovenije pa je predlagala podaljšanje lovne doba za en mesec, to je do 15. februarja. Razlog, zaradi katerega želijo na Lovski zvezi Slovenije podaljšati lovno dobo, je ta, da lovci ne morejo uresničiti odstrela med lovno dobo, kakršna je sedaj.

Usmeritve za upravljanje s populacijo mlakaric

Čeprav mlakarica ni uvrščena na Rdeči seznam ogroženih gnezdil Slovenije, na DOPPS-u predlagamo, da se vrsta zavaruje in lov nanjo prepove. Poleg tega, da ni izkazanih nobenih razlogov (gospodarskih, veterinarsko-sanitarnih, zdravstvenih ali drugih utemeljenih razlogov po zakonu), ki bi opravičili lov na mlakarico, lov nanjo negativno vpliva tudi na druge vrste ptic. Vodne ptice se združujejo v mešane jate, zato s streljanjem ene vrste plašimo tudi druge, redkejšje in bolj ogrožene vrste. Poleg tega lahko prihaja pri streljanju tudi do zamenjave z drugimi vrstami in do usmrtnitve zavarovanih vrst rac. Menimo tudi, da je umetna vzreja mlakaric nepotrebna.

Literatura

- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series No. 12. BirdLife International, Cambridge, UK.
- BOŽIČ, L. (2008): Rezultati januarskega štetja vodnih ptic leta 2009 v Sloveniji. – *Acrocephalus* 29 (138/139): 169-179.
- DEHORTER, O. & TAMISIER, A. (1998): Hunting vulnerability and wintering strategy among waterfowl in Camargue, France. – *Wildlife Biology* (4)1: 13-21.
- DELANY, S. & SCOTT, D. (2006): Waterbird population estimates. Fourth Edition. Wetlands International, Wageningen.
- ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE (2012): Lovsko upravljaljski načrt za VIII. Pomursko lovsko upravljaljsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 98 str.

9

Kreheljč

// Jernej Figelj

Kreheljč (*Anas crecca*) je v Sloveniji občasna gnezdilka; gnezdeča populacija je ocenjena na 0 do 10 parov. Njegovo število se močno poveča v obdobju preleta in prezimovanja – med letoma 2002 in 2012 je v Sloveniji vsako leto prezimovalo najmanj 750 pa do 2.920 kreheljcev. Najštevilčnejši je na obalnih mokriščih ter na večjih delih rek vzhodne Slovenije. Čeprav se po nekaterih podatkih število kreheljcev v vzhodnem Sredozemlju povečuje, za Slovenijo to ne velja povsem. Na Dravi se je njihovo število v primerjavi s številom iz 90-ih let zmanjšalo. Na rdečem seznamu gnezdilk Slovenije je uvrščen med močno ogrožene vrste (kategorija E2).

Usmeritve za upravljanje kreheljcev

Tudi kreheljč se, kot večina vodnih ptic, v obdobju preleta in prezimovanja druži v mešanih jatah z drugimi pticami. Za razlikovanje kreheljcev od drugih rac, posebej samic in mladostnih ptic, je treba imeti dobro ornitološko znanje. Lov na kreheljce bi plašil tudi druge vrste, poleg tega obstaja velika možnost zamenjave in s tem tudi streljanja drugih vrst.

Literatura

- Božič, L. (2008): Rezultati januarskega štetja vodnih ptic leta 2009 v Sloveniji. – *Acrocephalus* 29 (138/139): 169-179.
- DELANY, S. & SCOTT, D. (2006): Waterbird population estimates. Fourth Edition. Wetlands International, Wageningen.

Liska

// Jernej Figelj

V zimskem času je liska (*Fulica atra*) druga najštevilčnejša vodna ptica v Sloveniji in je poleg mlakarice edina, ki je po podatkih z zimskega popisa vodnih ptic (IWC) vsaj enkrat preseгла 10.000 osebkov. Pozimi se glavnina njene populacije v Sloveniji zadržuje na nekaj ključnih mestih: Ptujsko in Ormoško jezero, srednji del stare struge panonske Drave, Šaleška jezera, Zbiljsko jezero, spodnji del spodnje Save (zlasti bližnje gramoznice), Sečoveljske soline in Škocjanski zatok, občasno pa je bilo večje število lisk še na Blejskem jezeru, akumulaciji Vrholovo in na spodnjem delu Kolpe. Po naših podatkih se število lisk v zimskem času v Sloveniji ne povečuje. Na obali je število lisk precej manjše od števila v 80-ih letih 20. stoletja, večji upad se je zgodil tudi v drugi polovici obdobja med letoma 2002 in 2008. Liska je v Sloveniji razširjena vodna gnezdilka. Gnezdi na stoječih in počasi tekočih vodah z bogato obrežno vegetacijo. Velikost gnezdeče populacije ocenjujemo na 300-500 parov.

Usmeritve za upravljanje s populacijo lisk

Jate lisk prezimujejo na vodah, kjer se zadržujejo tudi druge vodne ptice, ki so redkejšje in bolj ogrožene od nje. Streljanje nanjo bi gotovo plašilo tudi te vrste, kar je nesprejemljivo početje. Pri predlogu, da se liska uvrsti na seznam divjadi, se lovci naslanjajo na trditev, da je populacijski trend liske v Sloveniji naraščajoč. Po naših podatkih ta trditev ne drži in tudi Lovska zveza Slovenije ni izkazala nobenih konkretnih podatkov, s katerimi bi podkrepila svojo trditev. Za lov na lisko niso podani niti drugi utemeljeni razlogi, kot so gospodarski, vete-

8 in 9: Za razlikovanje kreheljcev (*Anas crecca*) od drugih rac, posebej samic in mladostnih ptic, je treba imeti dobro ornitološko znanje, kar je eden izmed več razlogov, zakaj je lov nanje sporen. foto: Gregor Bernard (8), Jure Novak (9)

10

11

10: Lovska zveza Slovenije "opravičuje" uvrstitev liske (*Fulica atra*) na seznam divjadi s trditvijo, da je populacijski trend vrste v Sloveniji naraščajoč. Po podatkih DOPPS ta trditev ne drži. foto: Matej Vranič

11: Vlaganje gojenih osebkov jerebic (*Perdix perdix*) škodljivo vpliva na populacijo domorodnih zaradi slabega preživetja, vnosa zajedavcev, tekmovanja z domorodnimi osebkami in povečanim lovnim pritiskom. foto: Matej Vranič

rinarsko-sanitarni, zdravstveni ipd. Lov na liske bi bil namenjen izključno zabavi in užitku. Takšen lov je škodljiv za biotsko raznovrstnost in naravno ravnovesje ter je etično sporen.

Literatura

- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series No. 12. BirdLife International, Cambridge, UK.
- BOŽIČ, L. (2008): Rezultati januarskega štetja vodnih ptic leta 2009 v Sloveniji. – *Acrocephalus* 29 (138/139): 169-179.
- DELANY, S. & SCOTT, D. (2006): Waterbird population estimates. Fourth Edition. Wetlands International, Wageningen.
- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana. 287 str.
- SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- ŠKORNIK, I. (1987): Prezimovanje črne liske *Fulica atra* v Škotskanskem zatoku v letih 1982-86. – *Acrocephalus* 8 (33): 31-36.

Jerebica

// Tomaž Jančar

Jerebica (*Perdix perdix*) je v Sloveniji kritično ogrožena vrsta (E1), tako da bi bil lov nanjo v neskladju z nacionalno in tudi evropsko zakonodajo. Ptičja direktiva prepoveduje lov, ki ogroža ugodno ohranitveno stanje vrst (člena 2 in 7). V Sloveniji bi bil lov na jerebico v nasprotju s 14. členom Zakona o ohranjanju narave. Zaradi njene visoke stopnje ogroženosti je treba strogo prepovedati lov nanjo. Prepovedati je treba tudi lov na umetno vzrejene osebkove, ki se jih izpušča v naravo, saj to dokazano škodljivo vpliva na preživetje naravnih populacij na območju.

Jerebica je bila nekdanj v Evropi ena najpomembnejših vrst divjadi. Evropska populacija je še leta 1914 presežala 18 milijonov parov, letno pa so postrelili kar 24 milijonov osebkov. V drugi polovici 20. stoletja je jerebica v Evropi doživela dramatičen upad za več kot 90 %. Na prelomu tisočletja je bila evropska populacija (brez Rusije) ocenjena le še na 1 do 2,3 milijona parov, tako da je vrsta na evropskem rdečem seznamu opredeljena kot ranljiva (VU). V prvi fazi zloma populacije med letoma 1950 in 1970 je bil glavni razlog upada intenziviranje kmetijstva. Ključno je bilo dramatično poslabšanje preživetja kebkov zaradi široke uvedbe pesticidov v kmetijstvo. V fazi nadaljnega upada po letu 1970 pa so vzroki različni. Med pomembne razloge sodijo tudi škodljive lovske prakse.

Nadaljevanje lova na ogrožene populacije jerebice kritično ogroža njihov obstoj

Na dramatičen vpliv lova na upadajoče populacije jerebice v Evropi je opozorila nedavna obsežna demografska študija. V njej so prvič obdelali podatke iz številnih demografskih raziskav jerebice iz vse Evrope za obdobje zadnjih 60 let. Raziskava je pokazala, da upadajoče populacije jerebice v Evropi ne prenesejo več niti najnižjih stopenj lova. Avtorji ocenjujejo, da je nadaljevanje lova, pa čeprav v bistveno zmanjšanem obsegu, verjetno prispevalo k izumiranju mnogih populacij jerebice v Evropi in da kritično ogroža preostale. Britanska raziskovalna organizacija Game Conservancy Trust priporoča, da se jerebica ne lovi, če njena jesenska številčnost ne presega 20 osebkov na kvadratni kilometer. Videti je, da takšnega nivoja populacije v Sloveniji ne dosegamo nikjer.

Vlaganje umetno vzrejenih osebkov jerebic v lovišča poslabšuje stanje naravnih populacij

Zaradi velikih upadov populacij jerebic, ki so bile nekdanj

12

pomembna divjad, so lovci pred desetletji začeli v lovišča množično vlagati umetno vzrejene osebkke. Zaradi slabe ga preživetja, vnosa zajedavcev, tekmovanje z naravnimi osebki in povečanim lovnim pritiskom vlaganja gojenih osebkov škodljivo vplivajo na populacije naravnih osebkov. Zaradi tega so populacije jerebic bolj upadle v loviščih, kjer so dodajali osebkke iz umetne vzreje, kot v loviščih, kjer vlaganj ni bilo.

Ali obstajajo podatki o stanju naravne populacije jerebic

Videti je, da niti Lovska zveza Slovenije niti Zavod za gozdove Slovenije nimata podatkov o stanju naravne populacije jerebic v Sloveniji. Znano ni niti to, ali naravna populacija sploh še obstaja. Kot kaže, je populacija v naravi bolj ali manj v celoti vezana na število izpuščenih gojenih osebkov. Tudi lovci večinoma priznavajo, da so naselitve neuspešne.

Literatura

- AEBISCHER, N.J. & EWALD, J.A. (2004): Managing the UK Grey Partridge *Perdix perdix* recovery: population change, reproduction, habitat and shooting. – *Ibis* 146: 181-191.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – BirdLife Conservation Series No. 12. BirdLife International, Cambridge, UK.
- DE LEO, G.A., FOCARDI, S., GATTO, M. & CATTADORI, I.M. (2004): The decline of the grey partridge in Europe: comparing demographics in traditional and modern agricultural landscapes. – *Ecological Modelling* 177 (3-4): 313-335.
- KUIJPER, D.P.J., OOSTERVELD, E. & WYMENGA, E. (2009): Decline and potential recovery of the European grey partridge (*Perdix perdix*) population - a review. – *European Journal of Wildlife Research* 55 (5): 455-463.
- POTTS, G.R. (2005): Avoiding high predation rates on small game in a "politically correct" world. Str. 31-32. V: POHLMAYER, K. (ur.): Extended Abstracts of the XXVIIth Congress of the International Union of Game Biologists, Hannover. DSV-Verlag, Hamburg.

- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Ur. l. RS št. 82/2002)
- Podroben pregled po posameznih lovsko upravljavskih območjih je na voljo v desetletnih Lovsko upravljavskih načrtih: http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/gozdarstvo/gozdnogospodarsko_nacrtovanje/gozdnogospodarski_in_lovsko_upravljavski_nacrti_obmocij_2011_2020/

12: Dodani gojeni osebki fazana (*Phasianus colchicus*) so namenjeni izključno lovu. foto: Matej Vranič

Fazan

// Primož Kmecl

Številčnost in razširjenost fazana

Fazan (*Phasianus colchicus*) je v Sloveniji tujerodna vrsta ptice, ki ima naravno območje razširjenosti v Aziji, v teku stoletij pa je postal del slovenske kulturne krajine. V naravo so jih izpuščali že v antičnih časih. Ti prvi izpusti pa so izvirali predvsem iz populacije na skrajnem zahodu razširjenosti vrste, ki sega tudi v Evropo, in sicer v Gruziji. Fazan je tudi ptica, ki je bila velikokrat upodobljena na klasičnih lovskih prizorih v preteklosti. V naravi se je sposoben razmnoževati in samostojno prebivati, predvsem v delih Slovenije, ki so podobni njegovemu prvotnemu življenjskemu prostoru - travnati pokrajini, bogati z grmišči, predvsem ob rekah. Fazan ni ogrožena vrsta, njegova populacija je zelo velika (svetovna populacija je ocenjena na 45-300 milijonov osebkov), v zadnjem času pa je bil zabeležen njen upad, ki se pripisuje škodljivim kmetijskim praksam in povečanemu lovnemu pritisku.

Fazan je po trenutni zakonodaji lovna vrsta. Novi predlogi zajemajo spremembo lovne dobe (namesto od 1. septembra do 15. januarja eden od predlogov predvideva

13

13: Vloga sivih vran (*Corvus corone*) v ekosistemi je veliko bolj raznolika in kompleksna, kot jo prikazujejo oškodovanci in zagovorniki nadzora njihove številčnosti. V kulturni krajini pomembno uravnavajo populacije drugih vrst, zlasti različnih nevretenčarjev, ki povzročajo večjo škodo na pridelkih kot sive vrane.
foto: Tone Trebar

lovno dobo do 28., oziroma 29. februarja) ter ločeno vodenje načrta in odvzema gojenih in naravnih fazanov s pomočjo označevanja gojenih osebkov.

Dodajanje gojenih osebkov v naravo

Prostoživeče populacije fazana z dodajanjem gojenih osebkov v naravo ne smemo okrepiti, in sicer zaradi bistveno nižjega preživetja in produktivnosti, kar je dobro dokumentirano v literaturi. Dodani gojeni osebki fazana so tako namenjeni izključno lovu v smislu finančnih učinkov za upravljalca lovišča oziroma zabavi. V Sloveniji je dodajanje fazana še posebej izrazito v Pomurskem lovsko upravljalnem območju, kjer se doda približno 75 % vseh fazanov v Sloveniji, skupno v Sloveniji prek 40.000 osebkov. Povprečno se tako letno v Pomurskem lovsko upravljalnem območju doda prek 23 osebkov fazanov na kvadratni kilometer območja. Nekaj več kot tretjina dodanih osebkov ni odstreljena in pomeni lahko dostopno hrano drugim plenilcem, saj so v naravi večinoma nebojgli.

Velika večina osebkov fazana v Pomurskem lovsko upravljalnem območju je dodana v dveh loviščih s posebnim namenom: Fazan Beltinci in Kompas Peskovci. Lovišča s posebnim namenom naj bi bila predvsem območja z najbolje ohranjeno naravo, v praksi pa so največkrat namenjena predvsem lovskemu turizmu. V lovišču Fazan Beltinci je tako dodanih prek 140 osebkov na kvadratni kilometer lovišča letno (izračunano iz letnega načrta za leto 2012). S preintenzivnim lovom je vloga lovišča s posebnim namenom za druge prebivalce razvrednotena.

Velik problem v celotni Sloveniji, predvsem pa skoncentrirano v obeh loviščih s posebnim namenom, je tudi raztros svinčenih šiber prosto v naravo in s tem povezana možna zastrupitev ogroženih vrst živali, predvsem ptic. To je dobro dokumentiran pojav tako v Evropi kot po svetu, način zastrupitve pa je bodisi z neposrednim

zaužitjem šibre bodisi prek uplenjene obstreljene ali zastrupljene ptice. Gostote raztresenih šiber niso zanemarljive, v eni izmed študij so ugotovili prek sedem šiber na kvadratni meter. Fazani pomotoma uporabijo raztresene šibre namesto kamenčkov v mlinčku (organ, ki rabi za mletje rastlinske hrane).

Usmeritve za upravljanje populacije fazanov

V zvezi z lovom fazana je nujno odpraviti lov v celoti, populacija pa naj se prepusti naravnemu razvoju. Lovišča s posebnim namenom v Pomurju in na Goričkem očitno ne opravljajo svojega poslanstva, oziroma so zaradi preintenzivnega lova škodljiva za naravo in prebivalce, zato jih je najbolj smotno ukiniti. Razlogi za to so večplastni. Za lov na fazana ne obstajajo ekološki razlogi, moderni lov pa ne bi smel imeti samo finančne in rekreativne funkcije za razmeroma majhno skupino ljudi. Dodajanje osebkov poruši naravno ravnovesje; v naravi se nenadoma znajde veliko število nebojglenih osebkov (neodlovljenih), ki so lahek plen drugim plenilcem, poleg tega gre za dodajanje tujerodne vrste v naravo. Lov na fazana pa pomeni tudi velik vnos strupenega svinca v okolje.

Literatura

- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2013): Species factsheet: *Phasianus colchicus*. Dostopno na naslovu: <http://www.birdlife.org> on 10/05/2013.
- FISHER, I.J., PAIN, D.J. & THOMAS, V.G. (2006): A review of lead poisoning from ammunition sources in terrestrial birds. – *Biological Conservation* 131 (3): 421-432.
- MUSIL, D.D. & CONNELLY, J.W. (2009): Survival and reproduction of pen-reared vs translocated wild pheasants *Phasianus colchicus*. – *Wildlife Biology* 15 (1): 80-88.
- ZGS (2012): Letni načrt za VIII. Pomursko lovsko upravljalno območje za leto 2012. – Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.

14

Siva vrana, sraka in šoja

// Urša Koce

Zmanjševanje številčnosti sivih vran kot ukrep za zmanjšanje konfliktov

Sive vrane (*Corvus corone*) so zaradi množičnega pojavljanja v kulturni krajini in naseljih ter vsejedstva v neizogibni povezavi s človekom. Prehranjevanje na poljih in vrtovih, pljenje drugih vrst ptic, kolonizacija naselij in občasno povzročanje škode na različnih objektih so glavni izvor konfliktov s človekom.

V Sloveniji se zaradi povečanega števila sivih vran v zadnjih desetletjih in netolerantnosti do vrste, zlasti s strani kmetov in meščanov, že nekaj časa pojavljajo težnje po uravnavanju njihove populacije, s čimer naj bi omilili probleme, ki jih sive vrane povzročajo človeku. Problematika je bila obširno obdelana v Akcijskem načrtu za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano v Sloveniji, ki ga je leta 2011 ob sodelovanju strokovnjakov s področja lovstva, kmetijstva, gozdarstva, ornitologije in varstva ptic izdelal Zavod za gozdove Slovenije. V dokumentu so analizirani vsi znani problemi, o katerih so informacije posredovale različne interesne skupine in posamezniki. Razvrščeni so v štiri skupine: 1) povzročanje škode na človekovem premoženju, 2) zaskrbljenost ljudi zaradi domnevnega ogrožanja drugih živalskih vrst, 3) napadi sivih vran na ljudi, 4) pomanjkljivo znanje in negativen odnos ljudi do sivih vran.

V Akcijskem načrtu so za vsak prepoznani problem navedeni in ovrednoteni tudi možni ukrepi za njegovo omilitev. Poseg v populacijo z namenom zmanjševanja števil-

čnosti sivih vran se za noben problem v Sloveniji ni izkazal kot utemeljen. Takšen ukrep po tujih izkušnjah z različnimi vrstami le redko daje zelene rezultate in ima lahko več nepredvidljivih in neželenih stranskih učinkov. Zato ga je možno uresničevati le v skrajnih primerih, ko ni na voljo drugega zadovoljivega ukrepa in je negativen vpliv vrste tako velik, da resno ogroža interese gospodarstva ali človekovega zdravja in varnosti. Za noben problem, povezan s sivimi vranami v Sloveniji, se doslej ni izkazalo, da bi ustrezal temu kriteriju.

Zmanjšana populacija sivih vran še ne pomeni, da bi se zmanjšal tudi njihov vpliv na območjih, kjer so v konfliktu s človekovimi interesi. Pogosto so prav te lokacije zanje najbolj privlačne, zato ni mogoče zagotoviti, da bi z njih izginile, kljub omejevanju njihove številčnosti. Večji učinek kot z vsesplošnim odstrelom bi domnevno lahko dosegli z odvrtačnim odstrelom na lokacijah, ki bi jih želeli zavarovati. Raziskav o tem, katera okolja so za sive vrane pri nas najbolj ugodna in privlačna, za zdaj ni, bodo pa k poznavanju razširjenosti veliko pripomogli podatki Novega ornitološkega atlasa gnezdik Slovenije, ki je v pripravi.

Uravnavanje populacij z odstrelom je v praksi težko izvedljivo. Nenačrtovani odstrel, ki ne upošteva naravnih samouravnalnih mehanizmov v populaciji, je bodisi brez učinka na velikost populacije bodisi ima nanjo katastrofalen učinek. Populacijo je vsaj v teoriji možno uravnavati le z gostotno odvisnim odstrelom, ki upošteva naravna nihanja v številčnosti. V ta namen bi morali vzpostaviti redni monitoring sivih vran, vključno z raziskavami o rodnosti in drugih dejavnikihih smrtnosti, ter se vsako leto proti odločati o velikosti odstrela. Ta bi glede na relativno veliko rodnost vrste verjetno moral biti tako velik, da ga v praksi ne bi bilo možno doseči. Zlasti težavno bi to bilo doseči z odstrelom v jesenskem in zimskem času, saj le-ta predstavlja smrtnost osebkov, ki bi v teku zime tako ali tako poginili zaradi naravnih omejujočih dejavnikov. Takšen odstrel nima dodatnega učinka na populacijo.

14: Predlagatelji sprememb Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob želijo poenotiti lovno dobo za sivo vrano, srako (*Pica pica* – na sliki) in šoja zaradi sorodnosti in podobne ekologije ter pomena za lovske organizacije. foto: Gregor Bernard

15

15: Šoje (*Garrulus glandarius*) so včasih lovci lahko lovili na limanice, danes pa je tak lov prepovedan. V času lovopusta jih privabljajo z oponašanjem njihovega oglašanja.
foto: Ivan Petrič

Lov sivih vran s selektivnimi pastmi

Omejitev klasičnega odstrela za regulacijo številčnosti sivih vran se zavedajo tudi v Lovski zvezi Slovenije, Zavodu za gozdove Slovenije in Erico d.o.o., zato so predlagali uvedbo lova sivih vran s selektivnimi pastmi za množičen lov, ki mu sledi nadzorovana usmrtitev. S takšnim načinom lova bi v nasprotju s klasičnim odstrelom v krajšem času dosegli veliko večjo smrtnost, zaradi česar naj bi populacijo sivih vran »ustrezno« zmanjšali. To metodo ocenjujejo tudi kot human in družbeno sprejemljiv način za kontrolo sivih vran, kar pa je popolnoma neutemeljena ocena, saj o tem v Sloveniji ni bila narejena nobena javnomnenjska raziskava.

Ekološka vloga sivih vran

Vloga sivih vran v ekosistemih je veliko bolj raznolika in kompleksna, kot jo prikazujejo oškodovanci in zagovorniki kontrole njihove številčnosti. V kulturni krajini so pomembni uravnalci populacij drugih vrst, zlasti različnih

nevretenčarjev, ki povzročajo večjo škodo na pridelkih kot sive vrane. Na ta način skrbijo za naravno zaščito pridelka. Kot plenilci sicer lahko omejujejo številčnost drugih ptic pevk in vplivajo na njihovo razporeditev v prostoru, a jih s tem običajno ne ogrožajo. Le v izjemnih primerih se zgodi, da plenilci resno ogrozijo kakšne lokalne populacije plenske vrste, praviloma pa je to povezano z več drugimi neugodnimi dejavniki, npr. splošnim uničevanjem življenjskega okolja teh vrst in/ali njihovo omejeno razširjenostjo. Kot mrhovinarji sive vrane skrbijo tudi za čiščenje pašnikov in cestišč in s tem preprečujejo razširjanje bolezni.

Poenotenje lovnih dob za sivo vrano, srako in šojo

Glede na določila Direktive o pticah je lov ptic na območju Evropske unije prepovedan v obdobju njihovega razmnoževanja, ki obsega vse faze od dvorjenja do samostojnosti mladičev. Siva vrana, sraka (*Pica pica*) in šoja (*Garrulus glandarius*) so predvsem zaradi svoje sorodnosti in majhnega interesa za lov v lovskih krogih obravnavane v paketu, čeprav se med seboj razlikujejo v več ekoloških pogledih. Trenutno veljavne lovne dobe za te tri vrste so različne, z začetkom med 1. in 20. avgustom in zaključkom konec februarja. Lovska zveza Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije in Erico d.o.o zaradi poenostavitve predlagajo, da se poenoti začetek lovne dobe. V Sloveniji nimamo zadovoljivih podatkov o gnezditveni navadi teh treh vrst, da bi ocenili, ali lovne dobe (obstoječe in predlagane) ustrezajo določilom Direktive o pticah.

Predlog za umik s seznama lovnih vrst

Na DOPPS-u predlagamo, da se vse tri vrste umaknejo s seznama lovnih vrst v Sloveniji, saj za njihov lov ne obstajajo tehtni razlogi. Vse morebitne konflikte s temi vrstami je v Sloveniji možno reševati brez vsesplošnega uravnavanja številčnosti njihovih populacij. ●

Literatura:

- ANDRÉN, H. (1992): Corvid density and nest predation in relation to forest fragmentation: A landscape perspective. – *Ecology* 73 (3): 794-804.
- DENAC, D., KOČE, U., TOME, D. & VREZEC, A. (2010): Lov in uravnavanje populacij ptic. – *Varstvo narave* 23, 39-53.
- GOOCH, S., BAILLIE, S.R. & BIRKHEAD, T.R. (1991): Magpie *Pica pica* and Songbird Populations. Retrospective Investigation of Trends in Population Density and Breeding Success. – *Journal of Applied Ecology* 28 (3): 1068-1086.
- GREGORY, R.D. & MARCHANT, J.H. (1996): Population trends of Jays, Magpies, Jackdaws and Carrion Crows in the United Kingdom. – *Bird Study* 43 (1): 28-37.
- HORGAN, F.G. & BERROW, S.D. (2004): Hooded crow foraging from dung pats: implications for the structure of dung beetle assemblages. – *Biology and environment: Proceedings of the Royal Irish Academy* 104b (2): 119-124.
- HOUSTON, D. (1977): The Effect of Hooded Crows on Hill Sheep Farming in Argyll, Scotland: The Food Supply of Hooded Crows. – *Journal of Applied Ecology* 14 (1): 1-15.
- PARKER, H. (1984): Effect of Corvid Removal on Reproduction of Willow Ptarmigan and Black Grouse. – *The Journal of Wildlife Management* 48 (4): 1197-1205.
- ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE (2011): Akcijski načrt za reševanje problemov povezanih s sivo vrano (*Corvus cornix*) v Sloveniji. – Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.

Se tudi mi želimo vrniti na Balkan?

Vzdolž jadranske selitvene poti mrgoli skrivališč za lovce – pogubnih pasti za ptice.
foto: Borut Štumberger / EuroNatur

EURONATUR ASSOCIATION

Ali se je liski (*Fulica atra*) posrečilo pobegniti pred nešteti svinčeni šibrami? Vsako leto v Albaniji, Črni Gori in na Hrvaškem pobijejo 10.000 rac in lisk. Slike prikazujejo lov v Naravnem parku Hutovo blato (BiH), kjer v eni sezoni s pomočjo gliserjev pobijejo kar 50.000 lisk. Lov je v zavarovanih območjih seveda prepovedan!
foto: Martin Schneider-Jacoby / EuroNatur

Preplašene liske (*Fulica atra*)

foto: Ivan Petrič

1

Zakaj ptice selivke v Sloveniji nujno potrebujejo varno počivališče

- lov vzdolž jadranske selitvene poti // Tilen Basle

1: V zadnjem stoletju smo izgubili približno 1.350 kvadratnih kilometrov mokrišč, kar pomeni približno 80 % vseh mokrišč na območju Jadranske selitvene poti. Za ptice to pomeni veliko izgubo, saj jim tako ostaja le peščica življenjskih območij, kjer si lahko odpočijejo in se nahranijo.
foto: Jure Novak

2 in 3: Ob zastareli, neprimerni in neučinkoviti zakonodaji, ki dopušča ropanje ptičjih populacij, je na območju Jadranske selitvene poti izrazit tudi problem nezakonitega lova.

Selitev ptic že stoletja navdušuje ornitologe, ki ji posvečajo svoj čas, kot tudi tiste ljudi, ki v pomladnih dneh opazujejo vrnitev naših selivk. Te s petjem oznanjajo, da so spet tu, označujejo območje, iščejo družico in se pripravljajo, da ustvarijo nov rod svojih potomcev. Vendar mnoge izmed njih nimajo te sreče, saj je selitvena pot polna nevarnosti. Vreme, plenilci in človek terjajo svoj davek.

Svetovni popotniki

Ptice se selijo iz več razlogov, zagotovo pa je glavni med njimi pomanjkanje hrane v zimskih mesecih. Lahko bi rekli, da gredo s trebuhom za kruhom. Različne vrste se selijo različno daleč, pravi svetovni popotniki pa so tiste vrste, ki se selijo na dolge razdalje – s kontinenta na kontinent. Selitev iz Evrope v Afriko in nazaj poteka po treh glavnih ustaljenih poteh, ki jih imenujemo kar selitvene poti. Zahodna selitvena pot poteka čez Gibraltar, vzhodna čez Bospor, centralna pa prečka Sicilijo in se nadaljuje čez Jadransko morje na Balkanski polotok, zaradi česar jo imenujemo tudi jadranska selitvena pot. Tukaj se ptice spomladi ob prečkanju Jadranskega morja srečajo z njegovo vzhodno obalo, ki je precej kamnita in strma, tako da ponuja le maloštevilna mokrišča, ki so izjemnega pomena za seleče se ptice. Vrste, kot so na primer kozica (*Gallinago gallinago*), žerjav (*Grus grus*), reglja (*Anas querquedula*) in krehelj (*Anas crecca*), svoje poti ne morejo preleteti v enem neprekinjenem letu, zato potrebujejo mesta, kjer se lahko nahranijo in odpočijejo za nadaljnjo pot. Takšna postajališča danes ogroža človek, ki jih s svo-

jimi posegi krči, s svojo aktivnostjo pa vznemirja počitka potrebne ptice.

Posegi v reko Neretvo

Prvi večji negativni posegi v mokrišča na vhodni jadranski obali so se pričeli pred približno 130 leti v obdobju Avstro-Ogrske monarhije. Razsežnost teh posegov dobro opiše primer 200 kvadratnih kilometrov velike delte reke Neretve na Hrvaškem. Med letoma 1881 in 1889 so se avstro-ogrski inženirji ukvarjali z regulacijo spodnjega toka reke, v kratkem času pa so preoblikovali tudi podobo same delte. V 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja so sledile številne melioracije, ki so spremenile nekdanja mokrišča v kmetijske površine, povečal pa se je tudi pritisk urbanizacije. Izgubili smo tri četrtine naravnega poplavnega območja, ki je pticam selivkam zagotavljalo nujno potrebni postanek. Delta reke Neretve je le eno izmed mnogih mokrišč na vzhodni jadranski obali, ki jih je doletelo intenzivno krčenje in uničevanje. V zadnjem stoletju smo izgubili približno 1.350 kvadratnih kilometrov mokrišč, kar pomeni približno 80 % vseh mokrišč na omenjenem območju. Ptice pa ne pesti le izguba življenjskih območij, temveč tudi številni pritiski s strani človeka, kot sta onesnaževanje in masovni turizem, v veliki meri pa tudi lov.

Katastrofalne posledice lova na selivke

Lov je skozi zgodovino igral pomembno vlogo v razvoju človeka. Ta se je z lovom oskrbel s hrano, obleko in šte-

2

3

4

vilnimi pripomočki, ki so mu lajšali vsakdanjik. Navsezadnje ne pozabimo, da je iz kosti izdelal prvo glasbilo ter prvo šivanko. V današnji moderni družbi je lov izgubil svoj prvotni namen in postal domena peščice ljudi, ki se z njim okorišča. Ptice so tako postale tarča lovcev ter vir hitrega zaslužka in zabave. Takšno ravnanje ima danes na območju jadranske selitvene poti katastrofalne posledice. Za večino držav iz tega območja je podatek o letnem številu postreljenih ptic zavrit v temo. V Sloveniji se giblje okoli 50.000 ptic, med katerimi ni selivk, saj je lovnih le šest vrst: fazan (*Phasianus colchicus*), jerebica (*Perdix perdix*), mlakarica (*Anas platyrhynchos*), šoja (*Garrulus glandarius*), sraka (*Pica pica*) in siva vrana (*Corvus cornix*). V preostalih državah ob jadranski selitveni poti (Albanija, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora in Hrvaška) so natančne uradne številke neznane, kar zadeva prepelico (*Coturnix coturnix*), pa vemo, da jih postrelijo vsaj 100.000. Zaskrbljujoči so tudi podatki o številu lovnih vrst in lovnih dobah. V Federaciji Bosne in Hercegovine je lovnih 120, v Republiki Srbski pa kar 157 vrst ptic, kar je absolutni evropski rekord in v nasprotju z vsemi mednarodnimi standardi, saj je mnogo vrst s seznama zaščiteneh z mednarodnimi konvencijami. Podobna zgodba se dogaja tudi v drugih državah, kjer na seznamu lovnih ptic najdemo celo ogrožene vrste, kot so plevica (*Plegadis falcinellus*), žličarka (*Platalea leucorodia*), veliki žagar (*Mergus merganser*) in čopasti škrjanec (*Galerida cristata*).

Nezakoniti lov in lovski turizem

Ob zastareli, neprimerni in neučinkoviti zakonodaji, ki dopušča ropanje ptičjih populacij, hkrati pa ne rešuje socialnega in ekonomskega problema družbe, je na območju izrazit tudi problem nezakonitega lova. Pritisk na ptice poteka skozi vse leto, pri lovu pa se uporabljajo nezakonite tehnike, kot so na primer privabljanje ptic z zvočniki in vabami, lov iz motornih čolnov in vozil ter nastavljanje pasti. Razcvetel se je lovski turizem, ki vsako leto privabi mnoge, predvsem italijanske goste. Nujno potrebna je posodobitev zakonodaje z uvedbo nadzora,

hkrati pa zaustavitev uničevanja območij in preusmeritev v naravi prijazen turizem. S številom in pestrostjo ptic bi na ta območja lahko privabili mnoge ljubitelje narave z vsega sveta, ki bi jim lahko predstavili tudi bogato kulturno in zgodovinsko pestrost območja. Lep primer takšne preobrazbe je Bodensko jezero, kjer je še v 80. letih prejšnjega stoletja potekal tradicionalni lov na prezimujoče ptice. Približno 150 lovcev je na nezaledenem območju, velikem 500 hektarjev, prežalo na ptice, ki so jih lahko našteali le nekaj sto. Leta 1984 se je ljudstvo na referendumu odločilo proti staremu lovskemu zakonu. Sprejet je bil nov zakon, ki je prepovedoval lov na Bodenskem jezeru, in sledila so leta miru. Danes tu letno prezimuje 20.000 do 30.000 ptic, jezero pa je pomembna turistična atrakcija. Navsezadnje ne pozabimo tudi na naš Škocjanski zatok, ki smo ga rešili pred gotovim uničenjem. Danes je pomembno zatočišče za mnoge gnezdeče, seleče se in prezimujoče ptice, hkrati pa ljudem ponuja prostor za oddih in sprostitve ter ima pomembno izobraževalno vlogo.

Mnogi zgodovinski viri opisujejo območje vzhodne jadranske obale kot raj za ptice. Na selitvi se je pojavljalo na stotisoče rac, jezera, reke in lagune pa so bile polne pelikanov in drugih vodnih ptic. Tudi danes ocenjujemo, da območje med selitvijo preleti več milijonov ptic, vendar so se razmere zanje znatno spremenile. Na tleh jih pričaka 200.000 domačih in tujih lovcev, ki letno postrelijo več kot dva milijona ptic. Danes je Slovenija edina mirna oaza na jadranski selitveni poti, kjer so ptice selivke varovane. Jim bomo odrekli gostoljubje?

Pritisk na ptice poteka skozi vse leto, pri lovu pa se uporabljajo nezakonite tehnike, kot so na primer privabljanje ptic z vabami. Razcvetel se je lovski turizem, ki vsako leto privabi mnoge, predvsem italijanske goste. foto: Martin Schneider Jacoby (2), Tomaž Mihelič (3)

4: Ptice, ki so se približale vabnikom, čaka gotova smrt. Lovci jih čakajo v bližnjem skrivališču. foto: EuroNatur

Literatura:

- NEWTON, I. (2008): The migration ecology of birds. Academic Press, Amsredam.
- DENAC, D., SCHNEIDER-JACOBY, M. & ŠTUMBERGER, B. (2010): Adriatic Flyway – closing the gap in bird conservation. Euronatur, Radolfzell.
- SCHNEIDER-JACOBY, M. (2008): Bird Hunting in Bosnia and Herzegovina: An Appeal for Urgent Improvements. Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini IV/V(4-5): 7 – 9.
- SCHNEIDER-JACOBY, M. (2008): How many birds migrate over the Adriatic Sea? – *Acrocephalus* 29 (136): 1–3.

Svinec, kri in zabava - nevarnosti liberalne uporabe svinca pri lovu

// Primož Kmecl

1: Koncentracija svinčenih šiber v okolju je lokalno lahko zelo visoka, predvsem na lovnih območjih. Svinec je strupen za vse vretenčarje in ne obstaja koncentracija svinca v okolju ali organizmu, ki bi bila varna. Zavira ali poškoduje delovanje vrste organov in živčnega sistema, negativno pa vpliva celo na razvoj inteligence pri otrocih.
foto: Borut Štumberger

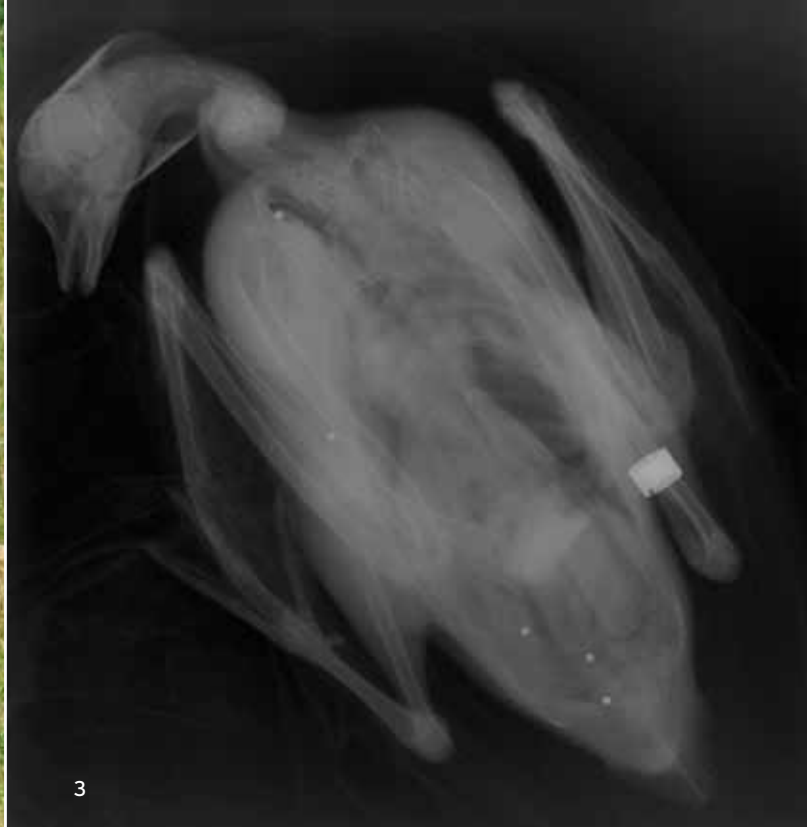
2: Beloglavi jastrebi (*Gyps fulvus*) in druge ujede ter plenilci se zastrupijo s svincom posredno z zaužitjem plena z visoko koncentracijo svinca v tkivih in tudi z neposrednim

Nisem si mogel kaj, da ne bi parafraziral naslova znane knjige Jareda Diamonda »Puške, bacili in jeklo«. Povedati namreč želim podobno zgodbo, ki nam predvsem kaže, kako majhen in povezan je naš svet.

Svinec je strupen za vse vretenčarje ter nekatere nevretenčarje in ne obstaja koncentracija svinca v okolju ali organizmu, ki bi bila varna. Zavira ali poškoduje delovanje vrste organov in živčnega sistema. Nekateri avtorji svinca celo pripisujejo vlogo pri propadu rimskega imperija, saj so stari Rimljani v svinčenih posodah pripravljali posebno vrsto sladila iz mošta. Ker je mošt kisel, je raztapljal znatne količine svinca. Zavest o visoki strupenosti svinca je obstajala že v antiki, sodobna družba pa je to začela upoštevati ob koncu 20. stoletja, ko so se začeli počasi umikati izdelki na osnovi svinca. Več študij je denimo pokazalo, da povišana koncentracija svinca v krvi zelo negativno vpliva na razvoj inteligence pri otrocih. Veliko razlogov je torej, da nas resno skrbi ob vsaki okoljski obremenitvi s svincom.

V Sloveniji je na vpliv uporabe ribiških svinčenih uteži na vodne ptice opozoril Peter Legiša že leta 1999 v biltenu DOPPS. V vmesnem času pa je DOPPS naslovil tudi pobudo Lovski zvezi Slovenije, naj lovci pri lovu na mlakarico (*Anas platyrhynchos*) prostovoljno prenehajo uporabljati svinčene šibre. Pobuda je naletela na gluha ušesa.

Pot zastrupitve prostoživečih vrst ptic je dokaj dobro raziskana. Vodne ptice in rastlinojede vrste kopenskih ptic se zastrupijo z neposrednim zaužitjem šiber, ki jih uporabljajo namesto kamenčkov v mlinčku. Kislo okolje prebavnega trakta prispeva k hitremu raztapljanju svinca in s tem k zastrupitvi. Za pogin ptice je včasih dovolj le ena zaužita šibra in ocenjeno je, da zaradi zastrupitve s svincom pogine na milijone ptic vsako leto. Pogosto pa oslABLJENE ptice životarijo z več šibrami v telesu, ki jih počasi zastrupljajo. Zastrupitev je možna tudi, če je ptica le obstreljena. Ujede in drugi plenilci se zastrupijo sekundarno, z zaužitjem plena z visoko koncentracijo svinca v tkivih in tudi z neposrednim zaužitjem šiber in drobcov lovskih krogel v plenu. Te ptice izkoristijo navidezno priložnost in zaužijejo lahko dostopen oslABLJEN ali že poginjen plen. Na takšen način se zastrupijo vrste, kot so na primer velika uharica (*Bubo bubo*), beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*), belorepec (*Haliaeetus albicilla*) in planinski orel (*Aquila chrysaetos*). Lokalno je lahko koncentracija svinčenih šiber v okolju zelo visoka, predvsem na lovnih območjih, v vodnem okolju. V delti Ebra (Španija) so raziskovalci ugotovili ponekod osupljivo gostoto šiber: najvišja številka je presegala 2.600.000 šiber v prvih 20 centimetrih sedimenta na enem hektaru. To pomeni več kot 260 šiber na kvadratni meter sedimenta. Kakšen odstotek ptic zaužije šibre, je sicer odvisno od prehranjevalnih navad posameznih vrst, lahko pa doseže presenetljivih 70 %, kar je bilo ugotovljeno pri sivki (*Aythya ferina*), prav tako v delti Ebra.

Več kot očitno je tako, da je svinčene šibre treba prepovedati, kar je za svinčene uteži predlagal že Peter Legiša in kar nam, če nič drugega, narekuje zdrava pamet. Najbolj absurdno pa je, da imamo za to osnovo že v sporazumu AEWa (Sporazum o ohranjanju afriško-evrazijskih selitvenih vodnih ptic), ki ga je podpisala tudi Slovenija. V okviru tega sporazuma so nastala tudi priporočila glede uporabe svinca v šibrah. Priporočila seveda to uporabo odsvetujejo, saj obstajajo tudi nestrupene alternative – če se strelivo že uporablja, naj bo vsaj iz okolju sprejemljivejših - jekla, kositra, bizmuta ali volframa. Odgovor na vprašanje, koliko časa bodo naši lovci potrebovali, da bodo dojeli, da gre pri uporabi svinčenih šiber pravzaprav za pljuvanje v lastno skledo, pa prepuščam vam. Morda je napočil čas, da jih k uporabi nestrupenih alternativ družba preprosto prisili s sprejetjem naprednejših predpisov in doslednim izvrševanjem sporazuma AEWa. ●

Naravovarstveno zavedna država Kostarika je prepovedala lov za zabavo

Kostarika je konec lanskega leta postala prva država v Latinski Ameriki, ki je prepovedala lov za zabavo. Parlament je zakon sprejel na pobudo državljanov, ki so želeli zaščititi divje živali v državi in zbrali več kot 177.000 podpisov podpore.

Nadaljnje branje na: <http://inhabitat.com/costa-rica-becomes-first-latin-american-country-to-ban-hunting-for-sport/>

Literatura:

- FISHER, I.J., PAIN, D.J. & THOMAS, V.G. (2006): A review of lead poisoning from ammunition sources in terrestrial birds. – *Biological Conservation* 131 (3): 421-432.
- LEGIŠA, P. (1999): Proč s svinčeniimi utežmi. – *Novice DOPPS* 5 (5).
- LESSLER, M.A. (1988): Lead and Lead Poisoning from Antiquity to Modern Times. – *Ohio Journal of Science* 88 (3): 78-84.
- MATEO, R., MARTÍNEZ-VILALTA, A. & GUITART, R. (1997): Lead shot pellets in the Ebro Delta, Spain: Densities in sediments and prevalence of exposure in waterfowl. – *Environmental Pollution* 96 (3): 335-341.
- SCHWARTZ, J. (1994): Low-Level Lead Exposure and Children's IQ: A Meta-analysis and Search for a Threshold. – *Environmental Research* 65: 42-55.
- UNEP / AEWa SECRETARIAT (2002): Lead poisoning in waterbirds through the ingestion of spent lead shot. AEWa Newsletter Special Issue no. 1.

→ Kodeks slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

zaužitjem šiber in drobcev lovskih krogel v plenu. Te ptice izkoristijo navidezno priložnost in zaužijejo lahko dostopen oslabljen ali že poginjen plen. foto: Aleš Jagodnik

3: Vodne ptice se zastрупijo z neposrednim zaužitjem šiber, ki jih uporabljajo namesto kamenčkov v mlinčku. Kislo okolje prebavnega trakta prispeva k hitremu raztapljanju svinca in s tem k zastrupitvi. Na sliki je beločela gos (*Anser albifrons*), za katero so rentgenski žarki pokazali, da je poginila zaradi petih svinčenih šiber. foto: Norbert Kentner

Fotoulov novih lovnih vrst ptic?

V objektiv je ujetih pet od sedmih vrst ptic, ki jih želijo dodati na seznam lovnih vrst ptic iz Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob: kozica (*Gallinago gallinago*), kormoran (*Phalacrocorax carbo*), liska (*Fulica atra*), kreheljc (*Anas crecca*) in grivar (*Columba palumbus*).

Tone Trebar, Kranj
www.naturephoto-tone.com

1

2

3

Aktualna pobuda za spremembo lovske zakonodaje – pregled dogajanja v javnosti

// Tanja Šumrada

1: Konec februarja 2013 je DOPPS v Ljubljani sklical tiskovno konferenco, kjer je predlagane spremembe Uredbe in pripombe DOPPS predstavil medijem. Temu je sledilo prek 70 medijskih objav vseh večjih pa tudi mnogih lokalnih medijskih hiš v Sloveniji. foto: Vojko Havliček

2: Na aktualne pobude za spremembo lovske zakonodaje se je med prvimi odzvala mladinska sekcija DOPPS, ki je 7. marca 2013 v Ljubljani postavila instalacijo z naslovom »To je cena mojega športa in užitka!«. S tem so simbolično opozorili na posledice lova in konkretno prikazali

Konec januarja tega leta je na naslov našega društva iz Direktorata za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo na Ministrstvo za kmetijstvo in okolje prispel dopis s prošnjo, da na DOPPS pregledamo in podamo pripombe na spremembe in dopolnitve Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob. Že hitri pregled vsebine pa je razkril šokantno površno pripravljene in slabo utemeljene predloge.

O dogajanju smo nemudoma obvestili medije

Predlogi bi v primeru sprejetja drastično posegli v populacije vrst in imeli posledično tudi bistven vpliv na našo skupno naravno dediščino in okolje. Zato smo se na društvu odločili, da je treba o dogajanju nujno obvestiti javnost in jo vključiti v širšo družbeno razpravo o lovu, saj predlogi obsegajo tudi v Sloveniji ogrožene vrste ptic gnezdičk. Iz Direktorata so nas tudi opozorili, da morajo predpis zaradi kratkih rokov (spremembo uredbe je namreč vlada RS vključila v svoj normativni program dela) sprejeti čim prej. To nas je seveda nemalo začudilo, saj sta bila, kot smo izvedeli kasneje, najmanj dva od predlagateljev sprememb v postopek vključena že vsaj oktobra leta 2012.

Konec februarja smo tako v Ljubljani sklical tiskovno konferenco, kjer smo predlagane spremembe Uredbe in pripombe DOPPS predstavili medijem. Temu je sledil val prispevkov vseh večjih pa tudi mnogih lokalnih, medijskih hiš v Sloveniji (skupaj se je v treh mesecih nabralo že prek 70 medijskih objav). Pripravili in natisnili smo tudi

publikacije, kjer smo javnosti na poljuden način predstavili svoja stališča. Na vprašanja novinarjev so se s svojimi sporočili za javnost odzvali tudi na ministrstvu in Lovski zvezi Slovenije. Slednji so 26. februarja 2013 posebej poudarili: »Lovci nikoli nismo in tudi ne nameravamo loviti ptic, ki so ogrožene!«.

Kdo je odgovoren

Sredi marca se je na predloge odzval Zavod RS za varstvo narave, ki je 16. marca 2013 na ministrstvo naslovil svoje mnenje, predstavili pa so ga tudi širši javnosti. V dopisu so ministrstvu predlagali, da ponovno preuči namen in delovanje Lovske zveze Slovenije in preveri upravičenost njihovega statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave. Po njihovem mnenju namreč »LZS z novim predlogom očitno ne predstavlja interesa ohranjanja narave«, medtem ko so »predlogi za uvrstitev novih vrst med divjad, ki so jih predstavili LZS, ZGS in Erico, zelo slabo utemeljeni in v nasprotju z moderno naravovarstveno miselnostjo.«

DOPPS pa je 18. aprila 2013 v javnem pozivu opozoril tudi na ravnanje Zavoda za gozdove Slovenije. Z javnim dopisom smo na društvu namreč pozvali Iva Trošta, direktorja omenjenega zavoda, da zaradi objektivne odgovornosti razreši Marka Jonozoviča, vodjo Oddelka za gozdne živali in lovstvo pri zavodu. Ker predlog Zavoda za gozdove vključuje pobudo, da se med lovno divjad uvrsti v Sloveniji kritično ogroženo jerebico (*Perdix perdix*) in močno ogroženo sloko (*Scolopax rusticola*), gre po mnenju društva za hud strokovni spodrseljaj. Nedopustno se nam namreč zdi, da državni strokovni delavci, ki so plačani iz državnega proračuna, svojega dela ne opravljajo strokovno korektno in uporabljajo neresnične podatke za doseg ciljev, ki očitno niso splošni javni cilji.

Oba poziva sta do danes (sredina maja) ostala brez javnega odgovora pozvanih institucij.

NE UBIJAJ PTIC ZA ŠPORT IN ZABAVO

EUFONATUR

Na predloge sprememb se je širša javnost odzvala z ogorčenostjo

Na aktualne pobude so se med prvimi odzvali mladi, ki so 7. marca 2013 na ploščadi pred Moderno galerijo v Ljubljani postavili instalacijo v obliki več kot tri metre visokega kupa s premerom kar osem metrov. Z instalacijo z naslovom »To je cena mojega športa in užitka!« so simbolično opozorili na posledice lova in konkretno prikazali razsežnost lova na ptice, ki vsako leto še vedno poteka v Sloveniji. Zbranim gledalcem in novinarjem so ob otvoritvi postavitve zapeli ljudsko pesem, ki je zbrane ganljivo spomnila na staro ljudsko modrost in sočutje slovenske družbe.

Zaradi številnih izrazov podpore in pripravljenosti za pomoč pri morebitni kampanji, ki so jih na DOPPS naslovili različni posamezniki in društva, se je kmalu spontano začelo oblikovati skupno gibanje proti lovu ptic za zabavo, torej lovu, ki nima jasno utemeljenih ekoloških razlogov. Gibanje se je slednjič izoblikovalo v skupino prvih 28 nevladnih organizacij, ki so na spletnem portalu za aktivno državljanstvo Tretji člen objavile skupno kampanjo z naslovom *Preprečimo lov na ogrožene vrste ptic!* Pobudo smo na tiskovni konferenci, ki je 7. maja 2013 potekala v Ljubljani, predstavili javnosti in s tem pričeli z zbiranjem podpisov posameznikov.

JAGER PA JAGA

prirejena ljudska pesem ob predstavitvi instalacije
»To je cena mojega športa in užitka!«, 7. marec 2013, Ljubljana

*Jager pa jaga, le kako nam s tem pomaga,
ptička nasprot' leti ustrelil jo bo.*

*Ptička zavpila, kaj sem storila,
saj sem prepevala cele noči.*

*Ptička je padla, pod strelji je padla,
hladna je senca lovčeva.*

Kako je veliki pritisk medijev in civilne družbe vplival na ministrstvo

Potem ko smo na društvu o dogajanju obvestili javnost, se je izkazalo, da se s sprejemanjem sprememb uredbe očitno le ne mudi tako zelo. Postopek sprememb sicer kljub temu teče dalje, vendar je po odzivu javnosti postalo očitno, da želijo biti v razpravo enakopravno vključeni tudi drugi deležniki. Dne 10. aprila 2013 je tako ministrstvo na spletni strani objavilo poziv zainteresirani javnosti, da poda svoje predloge sprememb in dopolnitev obravnavane Uredbe.

Ministrstvo je v svojem najnovejšem sporočilu za javnost 8. maja 2013 tudi napovedalo, da bodo maja ali junija sklicali usklajevalni sestanek vseh organizacij, ki so na ministrstvo poslala svoje mnenje. Posebej so poudarili, da bodo na sestanku »v prvi vrsti pomembni dokazljivi podatki, strokovna argumentacija na načelih tako varstva in zaščite narave kot lova ter širok ekosistemski pogled«. Na društvu vsekakor pričakujemo, da bo omenjeni sestanek potekal v tem duhu in po načelih kulturnega izražanja mnenj. ●

razsežnost lova na ptice, ki vsako leto še vedno poteka v Sloveniji.

foto: Damijan Denac

3: Ne bomo si samo zatiskali oči, ampak se bomo uprli, saj ne moremo več gledati tako žalostnih prizorov, kot je bobnarica (*Botaurus stellaris*) na sliki, ustreljena v Predosljah 17. aprila 2013. foto: Arhiv Zavoda za favnistiko (Iztok Geister)

4: Letak s pozivom

DEKLARACIJA DOPPS O LOVU PTIC

Sprejeta na Zboru članov DOPPS 5. aprila 2013 v Ljubljani

1. DOPPS priznava vsem prostoživečim pticam pravico do življenja.
2. DOPPS priznava vsem prostoživečim pticam pravico do varne in mirne gnezditve, selitve in prezimovanja.
3. DOPPS ne priznava opredelitve katere koli prostoživeče ptice kot divjad.
4. DOPPS je proti vsakemu ubijanju ptic za šport, zabavo in užitek, ker menimo, da je tovrstno početje etično nesprejemljivo za sodobnega človeka.
5. DOPPS kot osrednja slovenska naravovarstvena organizacija ne priznava lova ptic kot trajnostno obliko upravljanja z divjadjo, saj menimo, da je preživela oblika izkoriščanja narave.
6. DOPPS si bo aktivno prizadeval za uresničitev vseh točk deklaracije.

Sistem lova in pregled obsega lova na ptice v Sloveniji

// Tanja Šumrada

1: Lovstvo je opredeljeno kot dejavnost trajnostnega gospodarjenja z divjadjo, kar obsega ohranjanje, lov in ukrepanje v življenjskem okolju lovnih vrst ter posege v populacije zaradi gospodarskih, veterinarsko-sanitarnih, zdravstvenih in drugih utemeljenih razlogov.
foto: Aleš Jagodnik

2: V Sloveniji imamo 12 lovišč s posebnim namenom. Namen takšnih lovišč naj bi sicer bil ohranjanje in trajnostno upravljanje s populacijami lovnih vrst in njihovih življenjskih okolij, vendar v praksi, zlasti na nekateri območjih, tu cveti lovski turizem.

Pravna podlaga za lov in upravljanja z lovnimi vrstami je v Sloveniji leta 2004 sprejeti Zakon o divjadi in lovstvu (ZDlov). Kot divjad so opredeljene vrste prostoživečih sesalcev in ptic, ki se lovijo, z njimi pa upravlja Republika Slovenija, pri čemer lahko država upravljanje z divjadjo kot lovsko pravico prenese na usposobljeno pravno osebo. Lovstvo je opredeljeno kot dejavnost trajnostnega gospodarjenja z divjadjo, kar obsega ohranjanje, lov in ukrepanje v življenjskem okolju lovnih vrst ter posege v populacije zaradi gospodarskih, veterinarsko-sanitarnih, zdravstvenih in drugih utemeljenih razlogov.

Kje poteka lov in kdo lahko lovi

Površina Slovenije je razdeljena na 15 lovsko upravljal-skih območij, ki so naprej razdeljena na 408 lovišč in 12 lovišč s posebnim namenom. Lov poteka na celotnem ozemlju razen na nelovnih površinah, med katere med drugim sodijo površine, kjer je lov trajno prepovedan zaradi naravovarstvenih razlogov (npr. nekateri naravni rezervati), površine naselij in zaselkov, javnih in zasebnih parkov, pokopališč, igrišč, javnih cest in prog. Prav tako med nelovne sodijo vse obore (razen lovnih), nekatera z ograjo obdana kmetijska zemljišča kot so vrtovi, sadovnjaki in intenzivne kmetijske kulture ter z ograjo obdani objekti.

Posamezno lovišče ne sme biti manjše od 2.000 hektarjev lovne površine, meje pa so določene ne glede na lastništvo zemljišč in upravno delitev ozemlja države. Lovišča s po-

sebnim namenom naj bi se oblikovala na območjih, ki so zaradi ohranjenih naravnih okolij posebno pomembna s stališča varstva narave. Namen takšnih lovišč naj bi sicer bil ohranjanje in trajnostno upravljanje s populacijami lovnih vrst in njihovih življenjskih okolij, vendar v praksi, zlasti na nekateri območjih, tu cveti lovski turizem. V dveh loviščih s posebnim namenom v Pomurju tako na primer vsako leto vložijo in ubijejo več fazanov (*Phasianus colchicus*), jerebic (*Perdix perdix*) in mlakaric (*Anas platyrhynchos*), kot jih sicer odstrelijo v vsej Sloveniji.

Tako lovišče kot lovišče s posebnim namenom ustanovi Vlada Republike Slovenije, strokovne podlage pa izdela Zavod za gozdove Slovenije ob posvetovanju z lovskimi in naravovarstvenimi organizacijami. Vlada za upravljanje z divjadjo v loviščih podeli koncesijo, za lovišča s posebnim namenom pa določi upravljalca z aktom o ustanovitvi takšnega lovišča.

Z desetimi lovišči s posebnim namenom v Sloveniji upravlja Zavod za gozdove Slovenije (lovišča Kozorog Kamnik, Pohorje, Fazan Beltinci, Kompas Peskovci, Prodi Razor, Jelen, Medved, Snežnik Kočevska Reka, Žitna Gora in Ljubljanski vrh), z enim Javni zavod Triglavski narodni park (lovišče Triglav Bled) in z enim Javni zavod Protokolarne storitve RS (lovišče Brdo pri Kranju). Koncesijo za lovišča država podeli lovskim družinam, ki so organizirane kot društva in združene v Lovski zvezi Slovenije. V Sloveniji je trenutno 416 lovskih družin, v katere je včlanjenih približno 20.000 lovcev. Po Uredbi o podelitvi koncesij iz leta 2008 se koncesije podeljujejo na podlagi razpisa za dobo 20 let, koncesionar pa mora v državni proračun plačevati koncesijsko dajatev.

Kako lahko poteka lov

Lovci se morajo pri lovu držati določenih pravil. Živali lahko ustrelijo le s predpisanim lovskim orožjem in izstrelkom, med lovom pa živali ne smejo izpostavljati

nepotrebnemu trpljenju in pretiranemu vznemirjanju ter ne loviti bližje kot 50 metrov od naselij. Z lovom tudi ne smejo ogrožati življenja in zdravja ljudi ter povzročati škode lastnikom zemljišč.

Med lovom z vabo ni dovoljeno uporabljati živih živali, umetnih virov svetlobe, avdio posnetkov glasov živali,

prav tako ni dovoljeno nastavljanje strupenih vab, zank, mrež in limanic ter pasti, ki ne omogočajo selektivnega lova. Lov ne sme potekati iz motornih ali drugih prevoznih sredstev, ob poplavih in kadar je snežna odeja podelenela ali višja kot 40 centimetrov. Razen pri nekaterih sesalcih lov tudi ne sme potekati ponoči, streljanje v gnezda pa je prepovedano v vseh letnih časih.

Na sliki je 10 lovišč s posebnim namenom, s katerimi upravlja Zavod za gozdove Slovenije.

3: Lovišče s posebnim namenom Snežnik Kočevska Reka leži v jugovzhodnem delu Dinarskega visokega krasa, obsega 27.000 hektarov površine in je razdeljeno na osem lovskih revirjev, ki se raztezajo od 200 nadmorske višine ob reki Kolpi do 1289 metrov visokega Goteniškega Snežnika. foto: Janez Papež

2012	Odškodnine (€)		Fazan		Jerebica		Mlakarica		Sraka	Šoja	Siva vrana
	Siva vrana	Vloženi	Odstrel	Vloženi	Odstrel	Vloženi	Odstrel	Odstrel	Odstrel	Odstrel	
LUO											
Novomeško	180,00	820	16	0	0	0	150	118	183	362	
Gorenjsko	689,00	*	129	0	10	0	229	211	435	2.181	
Kočevsko-Belokranjsko	40,60	500	143	0	0	0	106	69	139	127	
Notranjsko	580,00	420	211	0	0	*	521	61	112	901	
Primorsko	0,00	1.367	377	72	3	0	58	51	1.239	26	
Pohorsko	269,00	*	81	*	0	0	132	0	145	554	
Posavsko	60,00	*	487	0	0	*	193	22	55	319	
Pomursko	1.486,90	25.423	17.501	2.221	1.405	1.645	912	23	222	917	
Savinjsko-Kozjansko	349,79	117	5	0	0	0	254	135	256	925	
Slovensko goriško	372,00	3.102	704	500	42	0	325	21	26	1.307	
Triglavno	326,77	0	0	0	0	*	25	11	335	65	
Zahodno visoko kraško	0,00	*	61	*	0	*	119	39	518	125	
Zasavsko	76,00	*	54	0	0	*	147	39	91	467	
Kamniško-Savinjsko	118,00	*	2	0	0	0	86	25	86	405	
Ptujsko-Ormoško	60,00	2.364	1.348	25	0	*	379	59	116	604	
Skupaj	4.703,06		21.119		1.460		3.636	884	3.958	9.285	Skupaj
											40.342
											38.576

Tabela 1: Analiza vlaganja in odstrela lovnih vrst ptic in višina izplačanih odškodnin v evrih za sivo vrano (*Corvus cornix*) v Sloveniji v letu 2012

Vir podatkov: Letni načrti lovsko upravljaljskih območij za leto 2013 (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje), osnutek Letnega načrta za lovsko upravljaljsko območje za leto 2013 (spletna stran Zavoda za gozdove Slovenije)

* Vlaganja potekajo. Obseg ni razviden iz poročila.

4

4: Zgodovinske značilnosti lovišča s posebnim namenom Kočevska Reka, kot so nekdanje zaprto območje, velika gozdnatost območja, ugodne prehranjevalne razmere ipd., so omogočile veliko vrstno pestrost najpomembnejših populacij divjadi in zveri v tem delu Evrope. Na sliki je rjavi medved (*Ursus arctos*).
foto: Janez Papež

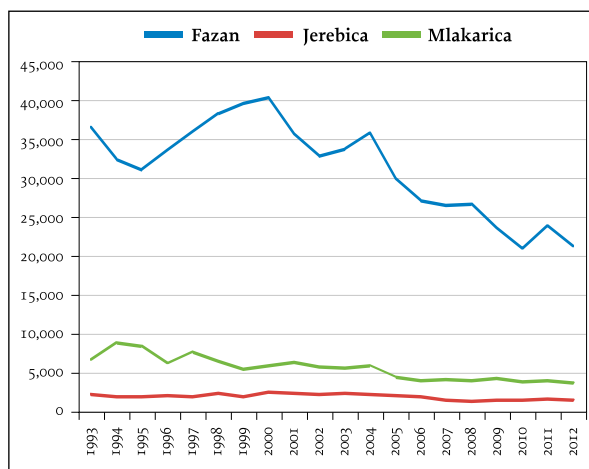

1

1: Leta 1976 je seznam lovnih vrst urejal *Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč*. Med lovno divjad je bilo uvrščenih 21 vrst ptic, med divjad, ki se je lahko lovila s posebnim dovoljenjem ministra, pa je spadalo še sedem vrst ptic, med njimi tudi krekovt (*Nucifraga caryocatactes*).
foto: Aleš Jagodnik

Kdo načrtuje lov in kako

Načrtovanje in upravljanje z lovnimi vrstami opravlja Zavod za gozdove Slovenije, ki je financiran iz proračunskih sredstev. Zavod po posameznih lovskih upravljalskih območjih pripravlja osnutke Lovsko upravljalskih načrtov, ki veljajo deset let (trenutno veljavni so za obdobje 2011–2020), na podlagi smernic v teh načrtih pa vsako leto pripravi tudi Letne načrte lovsko upravljalskih območij. V Letnih načrtih je podana analiza odstrela, vlaganj, odškodnin in druge lovske dejavnosti v preteklem letu ter določitev lovskih kvot za prihodnje leto. Načrtovanje poteka v sodelovanju z lovskimi organizacijami, prav tako pa tudi z enotami Zavoda RS za varstvo narave in Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije ter z lokalnimi skupnostmi in drugimi organizacijami. Osnutke načrtov s sklepom sprejme minister za kmetijstvo in okolje.

Slika 1: Gibanje odstrela nekaterih lovnih vrst ptic v Sloveniji po letih v obdobju 1993–2012 (skupaj 773.919 živali)

Vir podatkov: Statistični letopisi (SURs) in tabela 1 (za leto 2012)

Seznam lovnih vrst ptic v slovenskem in evropskem pravu

// Tomaž Jančar

Slovenska lovna zakonodaja sodi med najnaprednejše v Evropi. Brez slabe vesti lahko zapišemo tudi, da je naravovarstvena zavest slovenskega lovstva lahko za vzor vsej Evropi. Vsaj do nedavnega je bilo tako. Zdajšnje vodstvo Lovske zveze Slovenije žal vodi slovensko lovstvo v nasprotno smer.

Za razumevanje, kako zelo je bilo slovensko lovstvo drugačno od primitivnega streljstva v nekaterih sosednjih državah, navajam odstavek iz *Predloga za zavarovanje prosto živečih divjih vrst živali, ki so vštete med divjad*, ki ga je aprila 1992 pripravil tedanji glavni republiški inšpektor za lovstvo in ribištvo Anton Simonič:

»Varovanje kljunača (o. p.: tako lovci imenujejo sloko) s celotno prepovedjo lova ne more izzvati nikakršne škode in zahtevati kakršne koli finančne odgovornosti. Vse, kar takšno varstvo zahteva, je odpoved sicer zelo zanimivemu lovu, ki pa nima nobenega drugega cilja in namena razen zadovoljevanja lovskih nagnjenj. Samo takšen cilj pa v današnjem času ne more več opravičevati odstreljevanja prav nobene žive vrste, kaj šele ogrožene, kot je kljunač. Seveda bi bilo varovanje same vrste nujno čimprej dopolniti tudi z varovanjem njenih naravnih habitatov v našem okolju.«

Takšna naravovarstvena predanost tedanjih naprednih predstavnikov lovstva je leta 1993 pripeljala do pomembne prelomnice pri pravni ureditvi lova. Sprejeta je bila *Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst*. Z njo so bile zavarovane številne do tedaj lovne vrste ptic. Lovnih je

ostalo tako le še šest vrst: mlakarica (*Anas platyrhynchos*), fazan (*Phasianus colchicus*), jerebica (*Perdix perdix*), siva vrana (*Corvus cornix*), sraka (*Pica pica*) in šoja (*Garrulus glandarius*).

Pred tem je seznam lovnih vrst urejal *Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč* iz leta 1976. Ta zakon je poznal tri kategorije divjadi: lovno divjad, nelovno divjad in vrste, ki jih je izjemoma dovoljeno loviti ob posebnem dovoljenju ministra. Med lovno divjad je bilo uvrščenih 21 vrst ptic (za podrobni seznam vrst ptic glej tabelo spodaj). Med divjad, ki se je lahko lovila s posebnim dovoljenjem ministra, je spadalo še sedem vrst ptic: planinski orel (*Aquila chrysaetos*), belka (*Lagopus muta*), kotorna (*Alectoris graeca*), prepelica (*Coturnix coturnix*), skalni golob (*Columba livia*), krekovt (*Nucifraga caryocatactes*) in kavka (*Corvus monedula*).

Seznam lovnih vrst po uredbi iz leta 1993 je z nekaj manjšimi spremembami ostal v veljavi do danes. S spremembo uredbe avgusta leta 2000 je bila z uredbe o zavarovanih vrstah izbrisana kontinentalna podvrsta kormorana (*Phalacrocorax carbo sinensis*). Naslednjo spremembo sta prinesla novi lovski zakon iz februarja leta 2004 in podrejena Uredba o določitvi divjadi in lovnih dob iz septembra 2004. Po novi ureditvi med divjad spadajo le lovne vrste, kategorija nelovna divjad je bila torej ukinjena. Po tej ureditvi, ki velja še danes, je lovnih pet vrst prostoživečih ptic (mlakarica, fazan, siva vrana, sraka in šoja) ter v ujetništvu vzrejeni osebkji jerebice.

S prvim majem 2004, dnevom vstopa Slovenije v Evropsko unijo, je pri nas začela veljati Ptičja direktiva. Na tedaj veljavni seznam lovnih vrst je to vplivalo minimalno. Med zavarovane vrste je bil ponovno uvrščen tudi kormoran. Ptičja direktiva močno zmanjšuje manevrski prostor za morebitne spremembe seznama lovnih vrst; na primer popolnoma prepoveduje lov ptic v času spomladanske selitve in v času gnezdenja. Lov ruševca (*Lyrurus tetrix*) in

divjega petelina (*T. urogallus*) na rastiščih v času svatovanja je tako prepovedan po vsej Uniji. Glede na dopustnost lova Ptičja direktiva ptice razvršča v tri skupine: (a) vrste, ki jih v Uniji ni dovoljeno loviti – takšnih je velika večina, med njimi tudi kormoran; (b) vrste, ki jih države članice lahko določijo za lovno divjad – takšnih vrst je 24, med njimi so tudi mlakarica, fazan, sloka (*Scolopax rusticola*) in kozica (*Gallinago gallinago*); ter (c) vrste, za katere že sama direktiva določa seznam držav, kjer jih je dovoljeno loviti – takšnih vrst je 58, med njimi so tudi ruševca, drozgi in vrani. Z bogatega potencialnega seznama lovnih vrst je Slovenija v predpristopnih pogajanjih zahtevala le tri: sivo vrano, srako in šoja. Ker Slovenija ni zahtevala ruševca, ta vrsta zdaj v Sloveniji ne more biti lovna. Ptičja direktiva pa prinaša še eno pomembno omejitev lova. Lov ne sme ogroziti ugodnega ohranitvenega stanja vrst, ki se lovijo. To pomeni, da država članica ne sme uvrstiti med lovne vrste takih ptic, ki so na njenem ozemlju ogrožene oziroma bi jih lov lahko ogrozil. Ker so sloka, kozica, jerebica in kreheljc (*Anas crecca*) v Sloveniji ogrožene gnezdilke, jih ni dovoljeno uvrstiti med lovno divjad.

2: »Varovanje sloke (*Scolopax rusticola*) s celotno prepovedjo lova ne more izzvati nikakršne škode in zahtevati kakršne koli finančne odgovornosti. Vse, kar takšno varstvo zahteva, je odpoved sicer zelo zanimivemu lovu, ki pa nima nobenega drugega cilja in namena razen zadovoljevanja lovskih nagnjenj. Samo takšen cilj pa v današnjem času ne more več opravičevati odstreljevanja prav nobene žive vrste, kaj šele ogrožene, kot je kljunač. foto: Wouter Marck

njivska gos (<i>Anser fabalis</i>)	grivar (<i>Columba palumbus</i>)
mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>)	turška grlica (<i>Streptopelia decaocto</i>)
liška (<i>Fulica atra</i>)	divja grlica (<i>Streptopelia turtur</i>)
kreheljc (<i>Anas crecca</i>)	sloka (<i>Scolopax rusticola</i>)
reglja (<i>Anas querquedula</i>)	kozica (<i>Gallinago gallinago</i>)
divjji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	kragulj (<i>Accipiter gentilis</i>)
ruševca (<i>Lyrurus tetrix</i>)	skobec (<i>Accipiter nisus</i>)
fazan (<i>Phasianus colchicus</i>)	šoja (<i>Garrulus glandarius</i>)
španska kotorna (<i>Alectoris rufa</i>) (!)	sraka (<i>Pica pica</i>)
jerebica (<i>Perdix perdix</i>)	siva vrana (<i>Corvus cornix</i>)
gozdni jereb (<i>Tetrastes bonasia</i>)	

Tabela: Seznam 21 vrst ptic, uvrščenih med lovno divjad po *Zakonu o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč* iz leta 1976

Ali je lov v zavarovanih območjih v Sloveniji dovoljen?

// Andreja Slameršek

1: Slovenci smo ponosni na naš edini narodni park, Triglavski narodni park. Malokdo pa ve, da naš nacionalni ponos ne izpolnjuje kriterijev narodnega parka. Prvo varstveno območje, ki je namenjeno ohranjanju naravnih procesov brez človekovega poseganja in je zato v njem tudi lov prepovedan, bi po mednarodnih kriterijih Svetovne zveze za varstvo narave IUCN moralo pokrivati vsaj 75 odstotkov površine narodnega parka, v Triglavskem narodnem parku pa pokriva le slabih 36 odstotkov parka. Lovska zveza Slovenije si je prizadevala uvesti lov tudi v prvo varstveno območje. Na zavarovanih območjih se uresničuje pravica vseh državljanov in državljanek Republike Slovenije do ohranjenosti narave, z namenom ohranjanja naravnih ekosistemov in naravnih procesov brez človekovega vpliva. Zato je nesprejemljivo, da nam skupina ljudi, katere interes je lov za šport in v komercialne namene, želi odvzeti pravico do ohranjenosti narave.

»Zavarovanje je eden najpomembnejših in najstarejših ukrepov varstva, ki se vzpostavi z oblastnim aktom – aktom o zavarovanju. Vsebinska tega akta je rezultat politične odločitve o tem, da je ohranitev dela narave v javnem interesu, ki prevlada nad zasebnimi interesi lastnikov ali drugih zainteresiranih oseb. Ta odločitev temelji na veliki naravovarstveni vrednosti in praviloma tudi ogroženosti.«

Berginc in sodelavci

2: ša zavarovana območja. Med ožja zavarovana območja spadajo naravni spomenik, strogi naravni rezervat in naravni rezervat. Širša zavarovana območja pa so narodni, regijski in krajinski park. Vsa zavarovana območja so ustanovljena z aktom o zavarovanju, v katerem je tudi določen način upravljanja z namenom opravljanja nalog, ki so potrebne za izpolnitev namena, zaradi katerega je bilo območje zavarovano. Tako se z aktom o zavarovanju prepove ali omeji dejavnosti, ki bi škodljivo vplivale na cilje zavarovanega območja, med te sodi tudi lov. Lov je v Sloveniji splošno prepovedan samo v strogem naravnem rezervatu, v vseh drugih oblikah zavarovanih območij pa se lahko prepove z aktom o zavarovanju, če bi ta lahko imel škodljiv vpliv na cilje zavarovanja. Po mednarodnih kriterijih IUCN bi moral biti lov prepovedan tudi v prvih varstvenih območjih, ki smo jih dolžni opredeliti znotraj narodnega in regijskega parka.

Narodni park in IUCN

Po Zakonu o ohranjanju narave (69. člen) je narodni park veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovrstnostjo. V pretežnem delu narodnega parka prevladuje prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi, v manjšem delu narodnega parka so lahko tudi območja večjega človekovega vpliva, ki pa je z naravo skladno povezan. V narodnem parku morata biti opredeljeni najmanj dve varstveni območji, tako da je v pretežnem po večini sklenjenem delu opredeljeno varstveno območje s strožjim varstvenim režimom (prvo varstveno območje) ob upoštevanju mednarodnih varstvenih standardov in kriterijev. Zakon tudi določa, da se širša zavarovana območja ustanovljajo tudi za uresničevanja mednarodno priznanih oblik varstva območij narave (67. člen, 3. odstavek). Slovenija je od leta 1993 članica Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN), s čimer se je zavezala izpolnjevati merila in cilje mednarodne organizacije IUCN, ki določa merila za zavarovana območja. Eno izmed osnovnih meril za narodni park je,

Zavarovana območja v Sloveniji in lov

Po Zakonu o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 96/2004) v Sloveniji delimo zavarovana območja na ožja in šir-

da se primarni cilji zavarovanega območja uresničujejo na vsaj 75 odstotkih površine območja, do 25 odstotkov pa je možno upravljanje za druge namene, ki pa ne smejo škodljivo vplivati na primarne cilje zavarovanega območja.

Triglavski narodni park

Vsi Slovenci smo ponosni na edini narodni park, Triglavski narodni park. Malo kdo pa ve, da naš nacionalni ponos ne izpolnjuje kriterijev narodnega parka. Triglavski narodni park je razdeljen na tri varstvena območja: prvo, drugo in tretje. Prvo varstveno (6. člen Zakon o Triglavskem narodnem parku) ali osrednje območje, ki je prednostno namenjeno uresničevanju varstva in ohranjanja naravnih vrednot, prvobitnih naravnih območij divjine, rastlinskih in živalskih vrst, njihovih osebkov in življenjskih prostorov, naravnega razvoja ekosistemov in naravnih procesov brez človekovih negovalnih, vzdrževalnih in drugih posegov, bi moralo pokrivati pretežni del zavarovanega območja (vsaj 75 %), a pokriva zgolj slabih 36 % območja. Torej Triglavski narodni park ne ustreza niti merilom narodnega parka po IUCN, niti določilom 69. člena Zakona o ohranjanju narave. Po IUCN izpolnjuje zgolj kriterije za krajinski park.

Nardni park je v interesu vseh državljanov Republike Slovenije in z zgolj slabih 36 % prvega varstvenega območja smo oškodovani vsi državljani Republike Slovenije. Poleg tega je Lovska zveza Slovenije lobirala za ukinitve še teh 36 %, kar je Šuler leta 2010 jasno zapisal v reviji Lovec: »Kljub precejšnjim prizadevanjem Lovske zveze Slovenije (LZS) in načelnemu soglasju ministra za okolje in prostor Karla Erjavca besedilo predloga zakona namreč še vedno predvideva tak »režim lova« v prvem varstvenem območju, ki je za lovce nesprejemljiv, za divjad pa dolgoročno poguben.« Celó navajajo, da je »v primeru trajnostnega gospodarjenja z divjadjo sporno le prvo varstveno območje, v katerem je lov načeloma prepovedan (člen 15/1 – točka 4)«. S tem so izkazali nerazumevanje namena

prvega varstvenega območja in ohranjanja biotske raznovrstnosti brez človekovega poseganja. Lovska zveza ne sprejema, da je lov v prvem varstvenem območju možen le izjemoma, »zaradi preprečevanje širjenja nalezljivih bolezní« ter »ob porušenju naravnega ravnovesja«. Torej smo Slovenci prikrajšani za narodni park, Lovska zveza pa ga želi še dodatno razvrednotiti z lobiranjem z namenom opravljanja lova še v prvem varstvenem območju.

Območja brez lova je treba ohraniti in jih povečati

Lov ima negativen vpliv na naravne ekosisteme in naravne procese. Z lovom je naravna selekcija onemogočena, saj človeško oko ni zmožno ločiti med osebkí, ki nosijo najboljše gene za dolgoročno ohranitev vrste; so najbolj odporni proti bolezni, imajo največje rogove, najlepše perje, najboljše gene za tek ipd., in med osebkí, ki nosijo slabše gene in bi bili po poti naravne selekcije izločeni. Naravna selekcija prispeva k zdravemu in odpornemu ekosistemu, z lovom pa se se slabi, zaradi tega je lov treba skrbno načrtovati in ga opravljati samo tam, kjer je to res potrebno. Sedaj je stanje obratno, lov je dovoljen skoraj povsod in prepovedan samo tam, kjer je najbolj nujno. Poleg lova obstajajo še škodljive lovske prakse, kot sta npr. postavljanje krmišč in vlaganje gojenih osebkov jerebic (*Perdix perdix*). Raziskave so pokazale, da pri več vrstah divjadi krmljenje spreminja njihovo naravno vedenje. Zaradi krmljenja se zmanjša njihovo območje, zato se lokalno njihove gostote povečajo in tako povzročajo vse večji pritisk na prostor in s tem tudi več škode. Krmljenje tudi vpliva na celoletno in sezonsko prostorsko razporeditev živali ter povečuje obolenost živali zaradi več stikov med osebkí in posledično lažjim prenosom bolezni med osebkí. Zaradi vlaganja gojenih vrst jerebic s strani Lovske zveze pa v Sloveniji niti ne vemo več, ali sploh še imamo svojo naravno populacijo jerebice. Od škodljivih lovskih praks naj še omenim prakso, ki jo doživljam že več let. Redno se udeležujem januarskega mednarodnega

2: Ptičji kralj planin planinski orel (*Aquila chrysaetos*) med prečesavanjem okolice išče hrano. foto: Aleš Jagodnik

3: Čudovita zgodovinska območja Triglavskega narodnega parka nam razkrivajo »starodavno« naravo, ki jo uživamo v enaki meri, kot so jo naši predniki. Torej je naša odgovornost in dolžnost, da jo ohranjeno predamo prihodnjim generacijam. Na sliki so gamsi (*Rupicapra rupicapra*). foto: Vlado Jehart

4

4: Zavarovana območja so učilnica v naravi, kjer lahko opazujemo živali v svojem naravnem okolju. Na območjih brez streljanja so živali bolj zaupljive in se ne zdržejo ob vsakem poku vejice, na katero stopimo, ampak se zadržijo v osupljivi bližini, kot planinska kavka (*Pyrrhocorax graculus*) na sliki. foto: Al Vrežec

štetja vodnih ptic (IWC – *International Waterbird Census*), ki je organiziran in standardiziran popis vodnih ptic in sočasno poteka tudi drugod po svetu. Ker se popis opravlja tik pred zaključkom lovne dobe na mlakarice (*Anas platyrhynchos*), popisovalci tudi vidimo posledice lova - postreljene zavarovane in ogrožene vrste ptic, ki jih je sploh prepovedano streljati. Naletimo tudi na obstreljene ptice, ki imajo s šibrami prestreljene peruti in na tleh počasi umirajo. Ptice so zaradi streljanja izjemno plašne, zato jih je zelo težko ali celo nemogoče opazovati in popisati. Nepotrebno bežanje ptic v zimskem času, ko je že tako na voljo malo hrane, pa pomeni nepotrebno trošenje energije in zmanjšanje možnosti za njihovo preživetje. Seznam vpliva lova in lovskih dejavnosti, ki škodljivo vplivajo na naravo, je še precej daljši. In takšno ravnanje je dovoljeno v Sloveniji na vseh lovnih površinah, ki po površini močno prevladujejo nad nelovnimi (površine naselij in zaselkov, parki, vrtovi, industrijski objekti ipd.). V naravi pa med nelovne površine spadajo samo površine, kjer je iz naravovarstvenih razlogov trajno prepovedan lov na vse vrste divjadi (ZDLov-1, Ur. l. RS, št. 16/2004). Kar pomeni, da je skoraj vsa narava v Sloveniji izpostavljena lovu in škodljivim lovskim praksam. Po takem naboru negativnih vplivov lova in lovskih dejavnosti na naravne procese in ekosisteme so zavarovana območja s prepovedjo lova nujna in bi jih bilo treba še povečati.

Zavarovana območja imajo zaradi ohranjene biotske raznovrstnosti in naravnih procesov tudi izjemno velik pomen v znanstveno-raziskovalnem delu, saj nam prikazujejo naravno stanje živalskih in rastlinskih vrst v njihovih optimalnih razmerah. Na podlagi poznavanja naravnega stanja laže pojasnjujemo, kako velik vpliv imajo človeški posegi (pozidava, svetlobno onesnaževanje, hrup, onesnaževanje voda, tal in zraka) na naravo, in tako laže varujemo svoje življenjsko okolje, kjer so vsi posegi dovoljeni. Zavarovana območja imajo tudi sprostitveno in izobraževalno vlogo. To je učilnica v naravi, kjer lahko otroci opazujejo živali v svojem naravnem okolju. Tam,

kjer se ne strelja, so živali tudi bolj zaupljive in se ne zdržejo ob vsakem poku vejice, na katero stopimo, ampak se v osupljivi bližini še naprej prehranjujejo, počivajo ipd. Nam pa dajo čas, da si jih pobliže ogledamo in se o njih poučimo.

Upam, da bomo Slovenci pravočasno spoznali, da je Triglavski narodni park simbol naroda, namenjen ohranjanju naravne in kulturne dediščine. Ta čudovita zgodovinska območja nam razkrivajo »starodavno« naravo, ki jo uživamo v enaki meri, kot so jo naši predniki. Torej je naša odgovornost in dolžnost, da jo ohranjeno predamo našim bodočim generacijam. Da nam za bodoče generacije ni vseeno, bomo pokazali šele tedaj, ko bomo znotraj parka namenili 75 odstotkov območja ohranjanju narave.

Viri:

- BERGINČ, M., KREMESEC-JEVŠENAK, J. & VIDIC, J. (2006): Sistem varstva narave v Sloveniji. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.
- DUDLEY, N. (2008): Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland: IUCN.
- ŠULER, G. (2010): Ne zamudimo zadnjega vlaka. Predlog zakona o Triglavskem narodnem parku. – *Lovec* 93 (2): 86-90.
- UREDBA O KRAJINSKEM PARKU LJUBLJANSKO BARJE (2008): Ur. l. RS, št. 112/2008.
- ZAKON O DIVJADI IN LOVSTVU / ZDLov-1: Ur. l. RS, št. 16/2004.
- ZAKON O OHRANJANJU NARAVE (2004): Uradni list Republike Slovenije, št. 96/2004.
- ZAKON O TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU / ZTNP-1: Ur. l. RS, št. 52/2010.

1

Pravica lastnika zasebnega zemljišča v Sloveniji uveljavljati ugovor vesti v zvezi z lovom

// Tanja Šumrada, Tomaž Petrovič

Vprašanje upravičenosti in pravice lova na prostoživeče živali je v sodobni družbi zelo aktualno. V slovenskih medijih se redno pojavljajo prispevki, ki ne polemizirajo o upravičenosti lova samo z ekološkega stališča upravljanja z živalskimi populacijami, temveč tudi s stališča etike. Logično so se zato pojavile tudi pobude po uveljavitvi pravice lastnikov zemljišč, da na svojem zemljišču lov prepovejo iz t.i. **ugovora vesti**. Takšne, čeprav razdrobljene cone brez lova pa bi bile ob zadostni velikosti in zlasti v primeru ogroženih življenjskih okolij lahko tudi naravovarstveno pomembne. Še posebno takrat, ko gre za zemljišča, ki so na primer že zdaj del zavarovanih območij. V povezavi z omenjenim vprašanjem je s pravnega vidika v zadnjem času odmevna zlasti praksa Evropskega sodišča za človekove pravice v Strasbourgu.

Kaj je pravica do ugovora vesti?

Pravica do ugovora vesti ima v Sloveniji status ustavne pravice (46. čl. Ustave RS) in je povezana s primeri in okoliščinami, kjer si nasproti stojita na eni strani pozitivna pravna ureditev in na drugi strani vest posameznika. Nasprotje med veljavnim pravnim redom in ravnani, ki jih posamezniku nalaga njegova na vesti temelječa odločitev, mora biti takšnega pomena oziroma intenzivnosti za posameznika, da ogroža njegovo osebnost. Tipična področja dosedanjega zakonskega urejanja so na področju vojaške dolžnosti in pa zdravstvenih posegov ter šolstva.

Lovska pravica in jamstvo zasebne lastnine na zemljiščih

V veljavni slovenski pravni ureditvi šteje divjad za samostojno premično stvar v lasti države (torej ne nikogaršnja stvar). S tem ko je divjad opredeljena kot naravno bogastvo, s katerim upravlja Republika Slovenija, ki lahko pod pogoji, določenimi z Zakonom o divjadi in lovstvu (ZDLov-1), prenese to pravico na usposobljeno pravno osebo kot lovsko pravico, se je divjad in njeno upravljanje v Sloveniji izvzelo iz različnih lastninsko pravnih režimov in upravičenj posameznih lastnikov zemljišč, kjer bi se utegnili divjad zadrževati.

V odločbi št. U-I-98/04 z dne 9. novembra 2006 je Ustavno sodišče Republike Slovenije pojasnilo, da je zakonodajalec v Zakonu o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) izbral eno izmed možnih oblik ureditve, in sicer je **lovsko pravico uredil kot samostojno pravico javnopravne narave, ki ne izvira iz lastninske pravice na zemljišču**. Ob upoštevanju vsebine lovske pravice ter funkcije gozdov in zemljišč v sodobnih družbenih razmerjih takšna ureditev sodi v meje določitve načina uživanja lastnine. Lastnikom zemljišč in gozdov, kljub temu, da lastninska pravica na zemljišču ne vsebuje tudi upravičenj, povezanih z izvrševanjem lovske pravice, ostanejo po mnenju Ustavnega sodišča RS vsi bistveni elementi lastninske pravice na zemljišču. Zato ureditev, pri kateri je lovska pravica samostojna pravica in ni del lastninske pravice na zemljišču in gozdu, sama po sebi ne more biti v neskladju z Ustavo RS. Ustavno sodišče je ob uporabi t.i. **testa sorazmernosti** ugotovilo, da koristi, ki jih prinaša izvrševanje lovske pravice na način, določen z zakonom o divjadi in lovstvu (ZDLov-1), odtehta težo posega v pravice lastnikov zemljišč in gozdov.

V praktično istočasni odločbi št. U-I-40/06 pa je Ustavno sodišče RS potrdilo, da obveznost lastnikov gozdov, da dopustijo izvrševanje lovske pravice v svojih gozdovih,

1: Uveljavljanje pravice ugovora vesti lastnika zemljišča ni opredeljeno v nobenem izmed zadevnih ali povezanih zakonov, niti se s tem po dostopnih podatkih ni ukvarjalo Ustavno sodišče RS.
foto: Ivan Petrič

2: Fazan (*Phasianus colchicus*) je v Sloveniji tujerodna vrsta, ki se jo v naravo vnaša z golj in samo zaradi lova. foto: Janet Copenhaver

3: Poljski zajec (*Lepus europaeus*) – ena od divjadi, opredeljena kot naravno bogastvo, s katerim upravlja Republika Slovenija. Upravljanje z divjadjo se je v Sloveniji izvzelo iz različnih lastninsko pravnih režimov in upravičenj posameznih lastnikov zemljišč, kjer bi se utegnila divjad zadrževati. foto: Milan Cerar

ni več zgolj v mejah določite načina uživanja lastnine, ampak da so obveznosti in omejitve lastnikov gozdov že takšne narave, da pomenijo poseg v pravico do zasebne lastnine, zagotovljene z Ustavo RS. Zaradi samostojne narave lovske pravice, ki jo lahko pridobijo samo usposobljene pravne osebe, lastniki zemljišč in gozdov ne smejo svobodno loviti in si prilaščati divjadi, ki se pojavlja na njihovem zemljišču. Svojega zemljišča ne smejo uporabljati za pridobitno izkoriščanje pravice lova. Ustavno sodišče RS je nazadnje zaključilo, da koristi, ki jih prinaša izvrševanje lovske pravice na način, določen z zakonom (ZDLov-1), s katerim se zagotavlja varovanje naravne dobrine, odtehta težo posega v pravico lastnikov zemljišč in gozdov.

Lov je v zakonu o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) v določenih primerih sicer tudi omejen, med drugim v 43. členu, ki opredeljuje, da se divjad lovi na način, ki ne sme povzročati škode lastnikom zemljišč. Vendar pa, glede na 53. člen, lastnik, zakupnik ali drug uporabnik zemljišča nima pravice do povrnitve škode, ki jo na tem zemljišču povzroči divjad, če upravljalcu lovišča ne dovoli lova ali ga preprečuje.

Uveljavljanje pravice ugovora vesti lastnika zemljišča ni opredeljeno v nobenem od zadevnih ali povezanih zakonov, niti se s tem po dostopnih podatkih ni ukvarjalo Ustavno sodišče RS. Glede na že omenjeni status ustavne pravice pa to ne pomeni nujno, da te pravice ne bi bilo mogoče uveljavljati neposredno na podlagi Ustave RS.

Ugovor vesti na Evropskem sodišču za človekove pravice

Sodna praksa, povezana s pravico lastnikov zemljišč do uveljavljanja pravice ugovora vesti, obstaja v okviru Evropskega sodišča za človekove pravice, ki je bilo ustanovljeno v okviru Sveta Evrope z namenom, da zagotavlja spoštovanje določil Evropske konvencije o določitvi člo-

vekovih pravic in temeljnih svoboščin. Čeprav to sodišče ni del sodnega sistema Evropske unije, imajo sodbe tega sodišča vpliv na pravo Evropske unije, ker so pravice, opredeljene v tej konvenciji, tudi splošna načela prava EU.

Sodba velikega senata v zadevi **Chassagnou in drugi proti Franciji** je bila izdana 29. aprila 1999 (25088/94 in nasl.), pri čemer so pritožniki zahtevali varstvo iz etičnih razlogov zavračanja lova in so tako nasprotovali, da bi kdorkoli lovil na zemljiščih v njihovi lasti. Predvsem kot posledico nekontroliranega lova na jugu Francije so leta 1964 namreč sprejeli zakon, po katerem se v posameznih občinah ustanovijo lovske organizacije (t.i. ACCA). Ta zakon določa, da so vsi lastniki, katerih zemljišča so manjša od določene velikosti, avtomatsko člani takšne lokalne lovske organizacije in nanjo s tem tudi prenesejo lovske pravice na svojem zemljišču. Sama pravica lastnega lova jim tako niti ni bila odvzeta, le njena izključnost. Evropsko sodišče na koncu zaključí, da se za takšno ureditev **ne more trditi, da ustreza zasledovanemu cilju, če se z zakonom nekoga prisili, da se pridruži zvezi, ki je v temeljih v nasprotju z njegovim lastnim prepričanjem ('ugovor vesti')**. Na osnovi članstva v takšni zvezi pa ga nato še obvezati, da prenese svoje na takšno zemljišče vezane pravice za doseganje ciljev te zveze, ki jih on ne odobrava. Pri tem je sodišče poudarilo, da je lovska pravica v francoskem pravu zgodovinsko del lastninske pravice in da nihče ne sme loviti brez lastnikovega privoljenja.

Podoben primer je na istem sodišču potekal tudi v zadevi **Schneider proti Luksemburgu** (2113/04, z dne 10. julija 2007) in v primeru tožbe **Herrmann proti Nemčiji**. V slednjem primeru je nemško zvezno sodišče v predmetni zadevi (1 BvR 2084/05 z 13.12.2006) varstvo iz naslova ugovora vesti zavrnilo, in sicer iz razloga, da lastnikov nihče ni silil sodelovati pri lovu ali organizaciji, medtem ko se celotni pravni red ne more prilagajati etičnim standardom posameznika. Veliki senat je po ponovni preučitvi

4

5

zadeve razsodil, da ni bistvenih razlik oziroma odklikov od omenjenih primerov v Franciji in Luksemburgu, ter **razsodil, da obveza tolerirati lov na njihovi lastnini pomeni nesorazmerno breme za lastnike, ki nasprotujejo lovu iz etičnih razlogov** (tč 93).

V obeh primerih je zakonodajna ureditev teh dveh držav drugačna od slovenske, saj v Sloveniji lastnik zemljišča ni avtomatično tudi član lovske organizacije. Vendar so oziroma bodo imele te sodbe tudi za ureditev lova v Sloveniji kljub temu zelo pomembne posledice, saj sta glede na sodno prakso tega sodišča etični zadržek do lova in posledična prepoved te dejavnosti na zasebnem zemljišču očitno legitimna pravica lastnika zemljišča in morda mu tako ni treba samo po sebi umevno dopustiti, da se po njegovem zemljišču sprehajajo oboroženi nelastniki in streljajo živali oziroma opravljajo pravico lova. Da so takšnemu pogledu zaščite blaginje živali in zavračanja lova kot oblike trpinčenja živali na različne načine pritrdili misleci, kot so Montaigne, Rousseau, Voltaire, Bentham, Schopenhauer in Bertrand Russel, se ni zdelo nepomembno omeniti niti Evropskemu sodišču za človekove pravice.

Kaj o tem vprašanju menijo slovenska sodišča?

Predvsem je treba ugotoviti, da sta iz zgodovinskih in kulturnih razlogov pristopa Ustavnega sodišča Republike Slovenije in Evropskega sodišča za človekove pravice v obravnavanih primerih precej različna, saj poenostavno rečeno po slovenskem stališču lovska pravica ne izvira iz lastninske pravice in je kot samostojna pravica javno-pravne narave zunaj lastninske pravice. Ob vprašljivosti takšnega koncepta z vidika preostalih pravic lastnika zemljišča menimo, da na sam koncept in uporabo ugovora vesti (kot obrambne pravice posameznika) to razlikovanje nima bistvenega pomena.

Ustavno sodišče RS je v primeru U-I-304/11-12 z dne 10. januarja 2013 že obravnavalo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti, ki jo je podalo Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice Ponikva in drugi. Pobudniki so trdili, da je zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) v nasprotju s 46. členom Ustave Republike Slovenije, ker ne ureja možnosti pravice ugovora vesti zoper lov na zemljišču lastnika. Pobudo je Ustavno sodišče RS zavrglo, ker pobudniki niso izkazali pravnega interesa, kar pomeni, da niso mogli dokazati, da ti zakoni neposredno posegajo v njihove pravice, pravne interese oziroma v njihov pravni položaj. Prav tako naj bi bila ustavna pritožba vložena šele tedaj, ko so izčrpana vsa pravna sredstva, zato je v sklepu za omenjeni primer sodišče navedlo, da morajo naslovniki domnevne kršitve človekovih pravic vedno, ko je to mogoče, poskusiti odpraviti že pred pristojnimi sodišči, česar pa pobudniki niso storili.

Zaključimo torej lahko, da je bil v Sloveniji na sodiščih že vloženi primer, ki se neposredno ukvarja s pravico uveljavljanja ugovora vesti lastnika zemljišča, vendar le-ta ni prišel do vsebinske obravnave. S tem pa seveda to pravno vprašanje pri nas še zdaleč ni dobilo dokončnega odgovora. Ne da bi se spuščali v upravičenost takšne odločitve Ustavnega sodišča RS in v očitno pomanjkljivost slovenske zakonodaje, ko z zakonskimi pravili na predmetnem področju ne uredi načina uresničevanja in zagotavljanja učinkovitosti ugovora vesti, **pa je glede na ustavni status pravice mogoče pravico do ugovora vesti uresničevati tudi neposredno na podlagi Ustave RS (15. čl).**

4: Ustavno sodišče Republike Slovenije je povedalo, da koristi, ki jih prinaša izvrševanje lovske pravice na način, določen z zakonom (ZDLov-1), s katerim se zagotavlja varovanje naravne dobrine, odtehta težo posega v pravico lastnikov zemljišč in gozdov. Na sliki je lovski pes s fazanom.
foto: Jani Vidmar

5: Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu je obravnavalo kar nekaj odmevnih primerov o uveljavitvi pravice lastnikov zemljišč iz t.i. ugovora vesti.
foto: Wikimedia

1

Demokracija in varstvo narave v Sloveniji

// Jakob Smole

1: »Zakaj se kljub polenom pod nogami sploh ukvarjati z varstvom narave in podpirati DOPPS? Zato, ker z varovanjem narave rešujemo sami sebe; zato, ker čedalje več ljudi ceni delo društva; zato, ker je društvo eden redkih zdravih delov družbe v Sloveniji in središče, od koder se lahko širi »normala«; in zato, ker društvo še opravlja nadzorno vlogo – gleda oblasti pod prste.«
foto: arhiv DOPPS

Države vzhodne in jugovzhodne Evrope so po razpadu Sovjetske zveze prešle iz socialističnega sistema v nekaj drugega. Spekter sistemov sega od totalitarnih do demokratičnih. Kje smo mi in kako to vpliva na varstvo narave dandanes?

Civilna družba si je po letu 1991 povečala vpliv; naše društvo, DOPPS, je lep primer tega. Po drugi strani pa se bojim, da smo ena redkih organizacij, ki svoje delo in z njim povezano politično udejstvovanje gradi na strokovnosti. Večina nevladnih organizacij, zlasti humanističnih (ki bi varovanju narave s svojimi utemeljitvami prišle še zelo prav!), se idejno umešča nekam med new age in utopični socializem z nostalgijo po nekdanji državi. Družbo (in državo) organizacije, ki ne izhajajo iz realnih okvirov in univerzalnih vrednot, slabijo, saj zlahka postanejo predmet manipulacij ljudi, ki so v danem trenutku na oblasti. Tukaj tudi demokracija ni nikakršna izjema; pravzaprav je ravno v demokraciji to pravilo. Bistvo demokracije je kompromis med različnimi stranmi – kje pa je meja med kompromisom in kupčijo? In kdo pride po lestevici prej navzgor – nekdo, ki na določeni točki neha iskati kompromis in se postavi za svoje vrednote ali nekdo, ki gre prek tega? Negativna selekcija je pri demokraciji dejstvo in če ni močne civilne družbe, ki bi oblast nadzorovala, potem se tudi v demokraciji koti barabija.

Stranpoti je že na prvih različicah tega sistema opisal Anton Sovre v knjigi Stari Grki; kdor jo prebere, se lahko zgrozi nad antičnimi Atenami in njihovo politiko, tako hvaljeno v šolah. Ljudstvo se je sčasoma navadilo vtikanja v vsak proces in odločitev, oblastniki pa so to spodbujali, verjetno zato, da se njim samim ni preveč gledalo pod prste. Po tem

je šlo samo še navzdol. Izgubljena vojna in kmalu zatem še prihod Makedoncev sta Atene in druge polise za zmerom potisnila v drugo ligo, pri čemer se človeku demokratične državnice še najmanj smilijo, saj so s teptanjem načel demokracije v zunanji politiki posledice zaslužile.

In kje je tu Slovenija? Z orožjem sicer ne rožljamo, druge vzporednice pa se ponujajo same po sebi. Vedenje širše družbe do DOPPS (glej komentarje pod prispevki v javnih občilih) srhljivo oriše povprečen slovenski individuum. Nerazgledan, zafrustriran, nenehno pljuvajoč po vsem, kar mu prevladujoči mediji predstavijo kot oviro njegovemu razvoju. Ker kot naravoslovec politično nekorektno verjamem v povprečja, me ob misli na slovenski korpus zmrazi. Česa smo sposobni, ko se korpusu zmeša, nam lepo kaže čas druge svetovne vojne. Pustimo ob strani, kdo je imel prav in kdo ne, dejstvo je, da se lahko po številu usmrtnitev na prebivalca merimo s kakšno Kambodžo; tudi po vojni še zmeraj iščemo nasprotnike, če pri roki ni levih ali desnih, pa prav pride kdo drug. Logično je, da DOPPS-u v naši državi nasprotujejo ljudje, ki bi ga v zreli demokraciji podpirali. In kakšni so argumenti nasprotnikov? Z varovanjem narave (zaradi nekaj ptičev) zaviramo napredek in ustvarjanje delovnih mest, skratka razvoj Slovenije in Slovencev. Da društvo igra po pravilih igre, s strokovnimi argumenti, nasprotna stran pa z manipulacijami, kritiki lahko ton prezro. Vsem je sicer jasno, da današnja civilizacija, zlasti evropski del s svojimi derivati, izjeda planet do onemoglosti, vendar se tudi to uporabi kot argument proti varuhom narave – tisti, ki uničujejo okolje, vsaj nekaj počnejo, so v gospodarstvu; vi, družbeni paraziti, ki zažirate javne finance, v katere prispevajo graditelji elektrarn in drugi uničevalci narave, pa ste lahko tiho – ne mlati roke, ki te hrani.

Če je situacija v Sloveniji takšna, zakaj se potem sploh ukvarjati z varstvom narave in podpirati DOPPS? Zato, ker z varovanjem narave rešujemo sami sebe; zato, ker čedalje več ljudi ceni delo društva; zato, ker je društvo eden redkih zdravih delov družbe v Sloveniji in središče, od koder se lahko širi »normala«; in zato, ker društvo še opravlja nadzorno vlogo: gleda oblasti pod prste. ●

Izjava vrhunskih slovenskih športnikov o lovu na ptice

Slovenci se lahko s ponosom pohvalimo s kulturno in naravno dediščino naše države. Živimo v izredno lepi deželi z mnogimi območji ohranjene narave. Pomemben del naše naravne dediščine so živa bitja, med katerimi imajo ptice s svojo barvitostjo in priljubljenostjo med ljudmi prav posebno vlogo.

Šport in rekreacija sta človeški dejavnosti, ki veljata za pravični, dobronamerni in družbeno koristni. Vrhunski šport igra vidno družbeno vlogo, saj povezuje državljane pri spodbujanju njihovih reprezentanc, klubov in posameznikov na največjih tekmovanjih in s tem dviguje nacionalno zavest in ponos.

Vrhunski športniki se dobro zavedamo načel pravičnosti in neškodovanja kot osnovnih vodil športa. Športniki vseh panog in disciplin na programu Olimpijskih iger pa tudi neolimpijskih športov, si prizadevamo, da svoje aktivnosti opravljamo na način, ki kar se da malo škoduje okolju, še posebno pa se izogibamo vznemirjanju živali.

Menimo, da smo ob ponosnem branjenju barv naše države na največjih tekmovanjih po vsem svetu lahko dober zgled tudi pri obravnavanju pomembnih tem na domačih tleh, ki zadevajo širšo družbo. Takšne odločitve namreč niso pomembne le znotraj države, temveč kažejo sliko o nas tudi v tujini.

Spodaj podpisani športnice in športniki smo odločno proti kakršnemu koli enačenju lova in posledično ubijanja ter vznemirjanja živali s športom. Ker se zavedamo pomena ohranjene narave, ki je naša skupna dediščina in mednarodna prepoznavnost, ne podpiramo lova ptic v Republiki Sloveniji brez jasno opredeljenih in strokovno argumentiranih ekoloških razlogov. Ubijanje ptic za zabavo nikakor ne sodi v

koncept delovanja sodobnega človeka 21. stoletja, zato podpiramo pobudo Preprečimo lov na ogrožene vrste ptic, ki gostuje na spletnem portalu za aktivno državljanstvo Tretji člen.

Želimo si, da bi bile ptice, še posebno ogrožene vrste ptic selivk, v naši deželi dobrodošle. Upamo, da bodo pri nas tudi v prihodnosti našle življenjsko pomembne kotičke, kjer se med dolgo selitveno potjo lahko v miru odpočijejo in si naberejo zalogo za nadaljnjo pot. Ob vsakodnevnih napornih treningih namreč tudi nam srečanje s katero od zanimivih, lepih in redkih ptic polepša dan.

Podpisani:

Klemen Bauer, *biatlon*
Klemen Bečan, *športno plezanje*
Anja Čarman, *plavanje*
Iztok Čop, *veslanje*
Rajmond Debevec, *športno streljanje*
Saša Farič, *smučanje prostega sloga*
Andrej Jerman, *alpsko smučanje*
Rok Kolander, *veslanje*
Robert Markoja, *športno streljanje*
Jure Meglič, *kajak na divjih vodah*
Rok Perko, *alpsko smučanje*
Miha Pirih, *veslanje*
Tomaž Pirih, *veslanje*
Bojan Pollak, *alpinizem*
Rožle Prezelj, *atletika*
Rok Rozman, *veslanje*
Maja Sajovic, *padalstvo*
Tone Škarja, *alpinizem*
Tanja Šmid, *plavanje*
Maja Tvrdy, *badminton*
Uroš Velepec, *biatlon*
Miran Vodovnik, *atletika*
Teja Zupan, *daljinsko plavanje*
Nejc Žnidarčič, *kajakaštvo*

Nekaj lovskih

// zbrala pisarna DOPPS

1.

»Lovci nikoli nismo in tudi ne nameravamo loviti ptic, ki so ogrožene!«

Sporočilo za javnost, Lovska zveza Slovenije, 26. 2. 2013

2.

»Rušavec je zaščiten. A ga je na nekaterih območjih v naravi veliko. Menimo, da bi bil za populacijo ruševca koristen odstrel najmočnejšega osebk, saj bi se tako populacija širila. Odstrel ruševca bi bil minimalen in seveda skrbno načrtovan.«

Sporočilo za javnost, Lovska zveza Slovenije, 26. 2. 2013

3.

»Odziv DOPPS-a kaže ravno na to, da je naš predlog pripravljen strokovno, temeljito in da so noter navedeni konkretni argumenti, ki nas bodo pripeljali do tega, da bomo prišli do nove, boljše uredbe o določitvi divjadi in njihovih lovnih dobah.«

mag. Lado Bradač, član UO Lovske zveze Slovenije, Radio Slovenija 1, Program A1, 1. 3. 2013

4.

»V preteklosti se je že večkrat potrdilo, da pasivna konzervacija posameznih vrst povzroči popoln upad zanimanja za te vrste in posledično izgubo informacij ter znanja o teh vrstah. (...) Z minimalnim odstrelom, ki na populacijo ne bi imel bistvenega vpliva, pa bi lahko zainteresirali lovce tako za spremljanje stanja kot za aktivnejše varstvo teh vrst in njihovega življenjskega prostora, poleg tega pa tudi za aktivnejše sodelovanje pri različnih raziskovalnih projektih, vse z namenom ugodnega stanja in aktivnega varstva teh vrst.«

Stališče Lovske zveze Slovenije, dopis Predlog za spremembo nekaterih nelovnih vrst živali v divjadi, 20. 1. 2013

5.

»Slovenski lovci ga ne lovimo, avstrijskim pa je lov na to vrsto brez težav omogočen. Tako lahko posameznega ruševca slovenski ljubitelji ptic (tudi lovci) opazujemo, že nekaj trenutkov potem pa izgubi življenje na avstrijski strani. S predlogom za uvrstitev te vrste med divjad smo želeli opozoriti le na to nevzdržno anomalijo. (...) Ne razumemo, zakaj naj bi bilo pri nas družbeno nesprejemljivo že samo začeti razpravo o ponovni uvrstitvi te vrste med divjad. Z načrtovanim in nadzorovanim odstrelom zgolj nekaj sto osebkov letno ne bi imeli pomembnega vpliva k povečanju smrtnosti te vrste.«

Sabina Mrlak, Lovska zveza Slovenije, Delo – Polet, 14. 3. 2013

6.

»Poudariti pa želimo, da sama uvrstitev vrst ptic med divjad ni namenjena zgolj možnosti izvajanja lova nanje. Nasprotno – v prvi vrsti želimo s tem omogočiti

predpogoje za aktivno varstvo teh vrst (dandanes so pač zavarovane zgolj na papirju). To vključuje tudi možnost aktivnega upravljanja s populacijami in njihovim življenjskim okoljem, ki je ob današnjem statusu onemogočeno.«

Sabina Mrlak, Lovska zveza Slovenije, Delo – Sobotna priloga, 13. 4. 2013

7.

»Ne gre za nobene trofeje. Gre pač za lov, sploh pri sloki za izredno zahteven lov, zato je tudi zanimiv seveda.«

Srečko Žerjav, direktor strokovnih služb Lovske zveze Slovenija, POP TV, 24 ur, 26. 2. 2013

8.

»Tako je naše poslanstvo trajnostno upravljanje z divjadjo v smislu razumne rabe le-te kot obnovljivega naravnega vira.«

Sporočilo za javnost, Lovska zveza Slovenije, 26. 2. 2013

9.

»Mi ne bomo ogrozili nobene vrste ptic, saj ne bomo odstrelili pomembnejšega števila živali v populaciji. Nam gre za trajnostno koriščenje tega naravnega vira. Ko govorimo o slokah, tudi za ekonomske interese.«

Srečko Žerjav, direktor strokovnih služb Lovske zveze Slovenija, Večer, 4. 3. 2013

10.

»Pri tem je treba poudariti, da golob grivar absolutno ni ogrožen, sloka pa po našem mnenju tudi ne. Seveda bi bil lov strogo omejen s kvotami, lovno dobo in območji, opravljali pa bi se tudi monitoringi in podobno.«

Marko Jonozovič, vodja oddelka za gozdne živali in lovstvo Zavoda za gozdove Slovenije, Dnevnik, 27. 2. 2013

11.

»LZS je pred tremi leti z angažiranjem svojih članic (lovskih družin) začela s sistematičnim spremljanjem te vrste. Sloka je selitvena vrsta, v Sloveniji ne živi, pač pa potuje s skrajnega severa na jug jeseni in spomladi z juga na severa. Vrsta kot taka je skrivnostna in do sedaj malo preučevana. Je izredno cenjena lovna vrsta v Evropi, lov nanjo pa je izredno težaven. Obstajajo na primer lovci, ki lovijo samo sloko.«

Sporočilo za javnost, Lovska zveza Slovenije, 26. 2. 2013

12.

»Ker gre za ptice selivke, jih je pri nas kot gnezdilke malo. Na ravni Evropske unije pa niso ogrožene.«

doc. dr. Boštjan Pokorny, ERICo d.o.o in predsednik komisije za upravljanje z divjadjo Lovske zveze Slovenije, Mladina, 1. 3. 2013

Pobijanje brez meja – pogled na hrvaško stran Ormoškega jezera

13.

»Javna in neutemeljena diskreditacija pomeni kršenje osnovnih demokratičnih standardov pluralne družbe. Ne moremo dopustiti, da se z nekaterimi neresničnimi in zavajajočimi trditvami neupravičeno javno blatijo lovci, zato smo dolžni javni odgovor. (...) Lovci zelo visoko postavljamo vrednoto spoštovanja. In takšen odnos si prizadevamo imeti do sveta, soljudi in živali.«
Sabina Mrlak, Lovska zveza Slovenije, Delo–Polet, 14. 3. 2013

14.

»Kakor koli že, tudi če si že DOPPS kot društvo (ki je organizirano že kot pravo podjetje) za zaščito svojih lastnih interesov lahko privoščijo marsikaj, pa ZRSVN kot javni zavod ne bi smel delovati na takšen način, ne glede na vse sorodstvene povezave med institucijama (pa ne v prenesenem pomenu, temveč prave, družinske!). (...)»

Prav vsi po vrsti (člani Strokovno-znanstvenega sveta LZS, op. a.) pa so ugledni strokovnjaki z doktoratom znanosti. Ne bom spraševal, kako je to v organih in telesih DOPPS-a (...)

mag. Srečko Felix Krobe, predsednik Lovske zveze Slovenije, revija Lovec, maj 2013

15.

»Predvsem pa – za razliko od nekaterih drugih organizacij in posameznih nekritičnih medijev – spoštujemo različna mnenja in pri izražanju svojega legitimnega mnenja ne blatimo poslanstva in rušimo dostojanstva drugih organizacij! Želimo si, da bi pri branjenju svojih lastnih interesov podobno mero kulturnega dialoga zmogli tudi vsi drugi.«

Sabina Mrlak, Lovska zveza Slovenije, Slovenske novice, 15. 3. 2013

16.

»Pri omenjeni kampanji DOPPS-a gre za mnogo več kakor samo za vprašanje lova in upravljanja z nekaterimi vrstami divjadi. Žal gre za zlorabo položaja, ko nekateri vodilni v DOPPS-u preko izgovorov o varovanju posameznih vrst izražajo svoje osebno nestrinjanje z lovom kot takim. Ker gre v večini primerov za zaprisežene vegetarijance, ki s svojim prepričanjem v celoti nasprotujejo ubijanju živali, je v tovrstnih pozivih skrita tudi pot za odpravo lovske aktivnosti, ki se konča z uplenitvijo živali. (...) Seveda je legitimna pravica vsakega, da se odpove uživanju mesa ter s tem izraža tudi nestrinjanje z ubijanjem živali. Ni pa legitimno pod okriljem varstva narave oziroma posameznih živalskih vrst ter z zlorabo altruistične značilnosti človeka (pomagati, usmiljenje) širiti ta svoj življenjski nazor.«

mag. Srečko Felix Krobe, predsednik Lovske zveze Slovenije, Dopolis DOPPS starešinam v zvezi s pobudo za spremembo Uredbe o lovnih vrstah, 6. 5. 2013

Eno izmed skrivališč je domala na sami mejni črti obdano z vabniki (zgoraj) in vodnimi pticami (spodaj). V neposredni okolici skrivališča je po dnu jezera raztresena hrana ...
foto: Arhiv EuroNatur

Kar cele traktorske prikolice hrane za vodne ptice pa so raztresene tudi po nasipih. Tako hrvaški lovci privabijo ptice pozimi in poskrbijo, da ...

foto: Arhiv EuroNatur

EURONATUR FOUNDATION

1

Hudoba z Brezovške fare – Kako so ptičje redkosti videli nekoč in kako jih vidimo danes

// Petra Vrh Vrezec, Al Vrezec

1: V letu 2010 je Slovenijo obiskal redki kodrasti pelikan (*Pelecanus crispus*), ki je bil deležen občudovanja številnih ljubiteljev ptic tako pri nas kot v sosednjih deželah. Izjemna fotografska trofeja je uspela Luki Božiču 2. maja 2010 na Ormoškem jezeru.
foto: Luka Božič

2: Hudoba iz Brezovške fare – za rožnatega pelikana (*Pelecanus onocrotalus*), ki je 1843 leta zašel na Kranjsko, se potovanje v neznano ni dobro končalo. Občudovalci so ga pokončali. Preparat enega od pelikanov iz Brezovice iz 19. stoletja hrani Prirodoslovni muzej Slovenije.
foto: Al Vrezec

Že od nekdaj velja, da smo ljudje pozorni na nenavadnosti, ki se zgodijo v našem bližnjem okolju. Obisk ptičje redkosti, na primer, vselej izzove začudenje in predvsem večje zanimanje za eksotičnega gosta. Vendar pa je bil odnos do redkih ptičjih gostov nekoč precej drugačen, kot ga imamo danes. O tem priča denimo 170 let staro pisanje iz Kmetijskih in rokodelskih novic, natančneje leta 1843, ko je k nam zašla za tiste čase nenavadna leteča »perkazen«, v kateri bi danes verjetno vsakdo brez težav prepoznal pelikana, v tem primeru rožnatega pelikana (*Pelecanus onocrotalus*).

Kaj se je dogajalo leta 1843, ko je Kranjsko obiskal pelikan

Oktober leta 1843 so v vasi Radna v Brezovški fari na Ljubljanskem barju opazili veliko ptico. Letela je od »ljubljskiga mahu ali morosta« proti gozdu in se ustavila na smreki nad hišo. Ko so ljudje to »perkazen« opazili, se niso mogli načuditi. Najprej so mislili, da je to velik jastreb, ki je ujel ovco ali zajca. Opogumil se je kmet Tonej Sever in šel za njim s puško v roki. Ptico je obstrelil, zato je le-ta odletela še kakšnih 200 metrov naprej in padla na tla v bližini kozolca. Ljudje so urno prihitali in se čez to veliko žival »shudili«. Še posebej glasna je bila neka kmetica, ki se je čudila in vpila: »To ni ptič. To je hudoba!« Nekateri ljudje so modrovali, da je ptico iz morskih krajev na Kranjsko zanesla sapa. Drugi so se ob tej priložnosti spomnili pravljic o turških pticah, tretji so znali povedati, da je pelikan silno požrešen ptič, zaradi česar so ga v Indiji navadili loviti ribe. Okrog vratu so mu obesili železen

obroč ali rinko, da je ujete ribe zadržal v »mehurju« in jih ne pogoltnil. Vedeli so tudi, da Indijci iz teh mehurjev delajo mošnje za denar. Eden izmed njih pa se je spomnil modrosti, v katero so v starih časih menda še »modri verjeli«. Pelikan naj bi se sam ranil v prsi in s krvjo nahranil svoje mladiče. A v resnici pelikan napolni kožno vrečo pod kljunom z ribami in vodo, ga pritisne k prsim ter odnese k mladičem. Ti potem s svojimi kljuni »kavsajo« ribe v kožni vreči, starše pa pri tem ranijo do krvi. Zaradi tega so ljudje mislili, da mladiči iz materinih prsi pijejo kri. Še dodatno je to staro teorijo potrdila pelikanova krvavo rdeča konica kljuna.

Redkega pelikana so kajpak ubili, modrosti pa potlej izlivali ob kadavru nesrečne ptice. Za konec so nenavadni ulov za deset goldinarjev prodali Ljubljanskemu muzeju, kjer so ga potem nagačili. Urednik Kmetijskih in rokodelskih novic se v pripisu ni čudil, da so se ljudje tako »grozno zavzeli« za veliko ptico, ko so jo prvič zagledali.

Leta 2010 deželo na sončni strani Alp zopet obiše pelikan

Leta 2010 je naše kraje zopet obiskala velika prikazen z juga, tokrat redki kodrasti pelikan (*Pelecanus crispus*). A zdaj se čudenje in občudovanje redkega gosta ni končalo pogubno za ptico. Čudenje in hkrati veselje ob opazovanju eksotičnega gosta je spremljalo več srečnežev, ki so imeli priložnost, da se snidejo s ptico, na več koncih Slovenije. Še več, pelikan je, sodeč po vrsti poročil o srečanju s to prelestno ptico, zaokrožil še po drugih državah, denimo Avstriji in Madžarski, kjer je navduševal tako opazovalce ptic kot druge mimoidoče, ki niso mogli ostati ravnodušni ob velikem nenavadnem gostu. Če je bil pelikan iz leta 1843 s preparatom dokumentiran v muzeju, pa je bil tudi ta iz leta 2010 dokumentiran z vrsto fotografij, ki jih je danes resda nekoliko lažje posneti kot v 19. stoletju. Vsekakor se je ptica iz leta 2010 po končani avanturi na severu najverjetneje vrnila na svoja južna gnezdišča, med

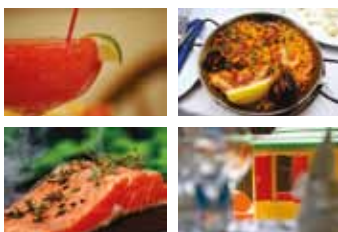

tem ko je bila avantura leta 1843 za pelikana pogubna. Razlog za to smo seveda ljudje, ki smo se v več kot sto letih dodobra spremenili tako tehnično kot etično ter pričeli gledati na svet okoli nas z nekoliko večjim spoštovanjem in obzirnostjo. Kako tudi ne, saj nam je v nasprotju z letom 1843 v letu 2010 ostalo še bore malo tistega, čemur radi pravimo »neokrnjena narava«. ●

Vir:

- HANŽEL, J. & ŠERE, D. (2012): Seznam ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom redkih vrst. – *Acrocephalus* 32 (150/151): 143-203.
- KLANDER, J. (1843): Velik pelikan na Kranjskim. – *Kmetijske in rokodelske novice* 1 (21).

Letna restavracija in kavarna v senci stoletnih krošenj

Unionški vrt

- dnevna kosila že od 9,00 EUR na osebo in a la carte ponudba s poletnimi specialitetami
 - obujanje ponudbe »Unionskih rožc« - tradicionalnih jedi na žlico
 - sladke dobrote s tradicijo stoletnih receptur
 - brezplačno parkiranje za goste restavracije v varovani hotelski garaži
- Priščno vabljeni!*

Odprto: vsak dan od 9. do 23. ure (od junija do septembra)

Lokacija: vrt Grand hotela Union, vhod s ploščadi Ajdovščina, Miklošičeva 1, Ljubljana
T: (01) 308 1295, E: hotel.union@gh-union.si
www.gh-union.si

Včlani se

v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

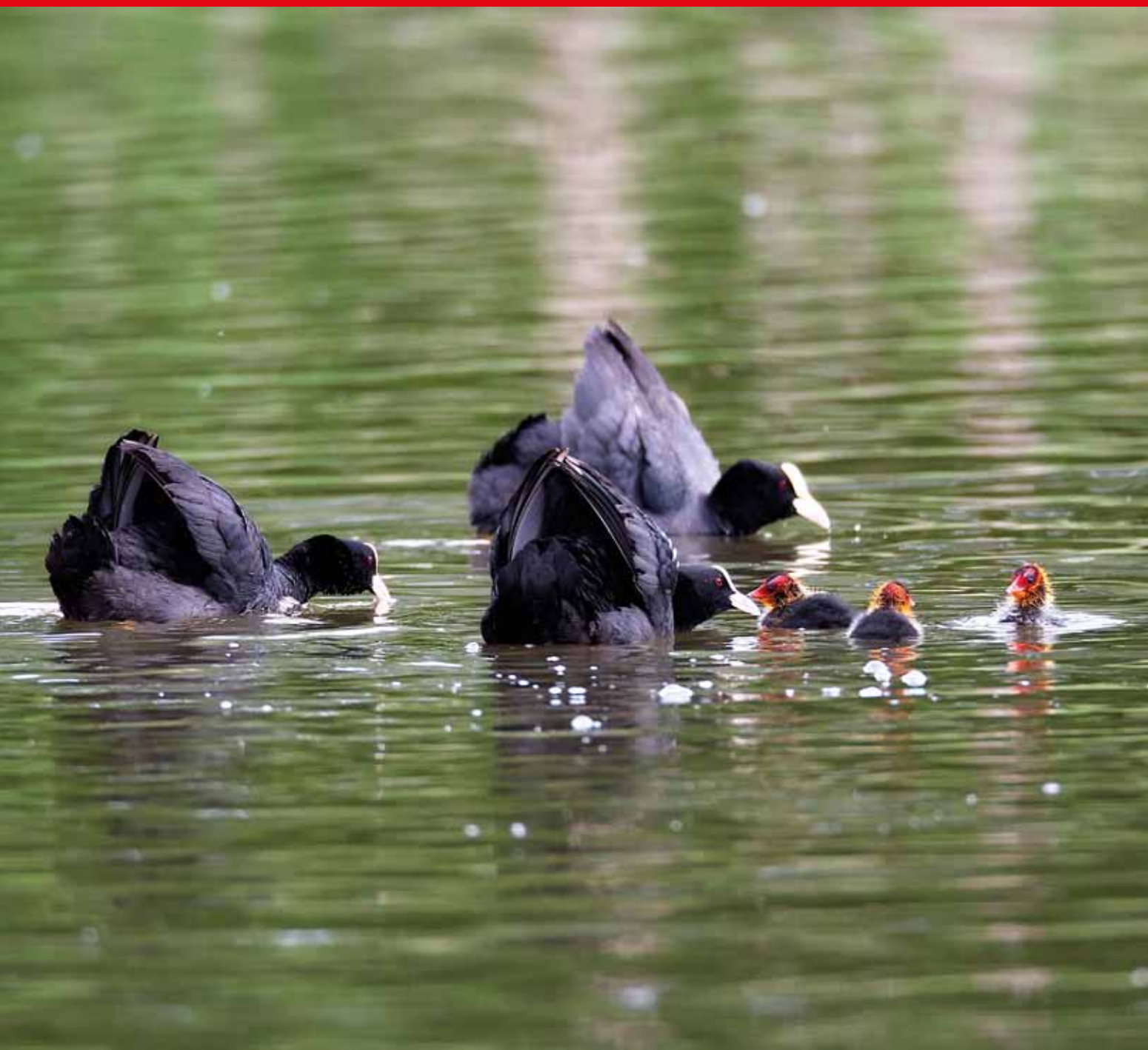
- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4x letno) in po želji strokovno ornitološko revijo *Acrocephalus*.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2, 1000 Ljubljana, T 01 426 58 75
dopps@dopps.si
www.ptice.si

foto: Dare Felkonja

**Dajte svoj glas ZA zaščito ogroženih ptic:
<http://www.tretjiclen.si/slo/ptici>**

Liske (*Fulica atra*) z mladiči
foto: Tone Trebar (www.naturephoto-tone.com)

DOPPS je ob podpori posameznikov in društev oblikoval skupno gibanje proti lovu ptic za zabavo in na spletnem portalu za aktivno državljanstvo Tretji člen objavil skupno kampanjo z naslovom *Preprečimo lov na ogrožene vrste ptic!*